

अनुभव

तरेण

मे. स्व. लक्ष्मीदेवी मा.
मुनशी

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાભિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૩૮૭૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૩૦૫૫ તરંગ

વિષય

અનુભવ તરંગ

(જ્ઞાનભક્તિ અને સ્નેહસંસારનાં કાવ્યો)

લેખિકા :

મં. સ્વ. તાપીગૌરી માણેકલાલ મુનશી

પ્રકાશક :

કનૈયાલાલ માણેકલાલ મુનશી

બી. એ. એલ. એલ. બી. એકવેડિટ

મૂલ્ય: રૂ. ૧-૦-૦

વિ. સં. ૧૯૮૨

ઈ. સ. ૧૯૨૬

પ્રકાશક :

કનૈયાલાલ બાલુકલાલ મુનશી,

બી. એ. એલ. એમ. બી. એડવોકેટ.

મોરારજી મેનશન. હારાગશા સ્ટ્રીટ, નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
૧૯૬૮
મુંબઈ, કૌંપોરાઈ-મુંબઈ
૧૯૬૮

મુદ્રણસ્થાન: સદ્વિભવ પ્રેસ, ૧૦-૧૪, બેકહાઉસ લેન, મેડોર સ્ટ્રીટ, ૬૮-મુંબઈ. ૧

મુદ્રક: લાભચંદ્ર પ્રસાદ બક્ષ.

“કાશીજાને લાગ્યા રમ રે!
મકુલીમાં મહાલ્યાં રે!

સર્વ સુખા તેમણે વળ્યાં:
પ્રેમ પ્રબુદ્ધને ભાવ્યાં.”

તરંગ ૫૩: ૪૪ (૨)

પૂજ્ય માતાજી કાશીબાને

અનુભવ તરંગ

અનુક્રમણિકા

વિભાગ ૧ લો

પહેલી પંક્તિ

તરંગ	પૃષ્ઠ.
૧ હું મેહાં છો આળસ આશી? નથી લેતાં અંતર જાણી	૧
૨ ચાલો ચાલો હરિના જન! આપણે જાણ્યે રે ...	૨
૩ ચાલો ચાલોને જોવા જાણ્યે સ્વામને રે... ..	૩
૪ મારા અંદરોખર મહારાજ! અરણ્ય શીર નામુરે	૪
૫ મનડા મહારાજ! અમને આત્મ ભણી લઇ ચાલો રે. ...	૮
૬ પરિબ્રજ પોતાની છે પાસ ધ્યાન ડોનું પરું રે? ..	૯
૭ પ્રજ્ઞ તારી ચોર છે મહન ગતિ	૧૦
૮ સમજ લે મનમાંજ હરિજન! સમજ લે મનમાંજ ...	૧૨
૯ હુતો વાત કહું છું સંભળ તારા કામની રે ...	૧૫

તરંગ	પૃષ્ઠ.
૧૦ અંતરે મળ્યા અવિનાશી, હરિજન! મને. ...	૧૭
૧૧ રામ હૃદય માંહી મળીઆ હરિજન! મને. ...	૧૯
૧૨ ફેલું છે દેહરૂપ દેવળીયું રે ...	૨૦
૧૩ આત્મારામ અખિલ તું હૃદય! આધાર જગત આનંદકારી! ...	૨૨
૧૪ અલ્પ ખાતી લેને નિરાકાર. ગાનેથી ચિત્ત ચોઢી ...	૨૩
૧૫ રાખો નહીં અભિમાન. કાપાનું રાખો નહીં રે! ...	૨૪
૧૬ પ્રભુ! શરણે આવ્યાને કેશરો. મને ભવસાગરથી તારો રે! ...	૨૬
૧૭ સપ્તકો સપ્તકો સપ્તકો રે આત્મારામ દેવ હૃદય સપ્તકો ...	૨૧
૧૮ સંસાર સુખને છોર કીધો? કયુ રો રો કરકે શોર કીધો? ...	૨૯
૧૯ શાને જીવ! તું ખોટું કરે નારું રે સંસારીઆમાં? ...	૩૧
૨૦ સંસાર સખજો જોયો. મિથ્યા માયામાં મોહો ...	૩૩
૨૧ રે મન! મુરખ તું કેમ થયું? શાને બટકે છે બહાર? ...	૩૫
૨૨ જય આનંદહારી, અભરપ ભારી. દેવ તથા દેવેશ! ...	૩૭
૨૩ મારું અલ્પજગત છે રુઠું રે! મારે તે ગાવું ...	૩૯
૨૪ સત્સંગનો લ્હાવ લે પ્રાપ્તી! તું તો ...	૪૧
૨૫ સત્સંગ રસને પીધો, જોને પ્રાપ્તી! સત્સંગ ...	૪૨
૨૬ હરિ! સંતસમાગમ સારો રે ભવજળ તરવાને ...	૪૩
૨૭ તાન મદિમા કેમ ગવાય ભવજળ તરવાને? ...	૪૪
૨૮ કોણે દીઠી છે કાલ જગતમાં કોણે દીઠી છે કાલ? ...	૪૫
૨૯ રુઠું વધારો જ્ઞાન જોને! તમે રુઠું વધારો જ્ઞાન ...	૪૭
૩૦ અભરસ રંગમાં રે આવું. હરિજન! રમીએ ...	૪૮
૩૧ ચિત્તડા! ચોંટ દવે તું અલ્પપુરીના પામમાં રે! ...	૪૯
૩૨ જનનીજહર જનન્યા પછી મરવાના સૌ માનવી ...	૫૧
૩૩ ચલો ચલો સખી! ઢુંડણુ જગએ ઘટ મંદિરમેં આપ મીલે ...	૫૨
૩૪ સખી! પડવે તે પુરખુ અલ્પ જોવા ચાલી રે! ...	૫૪

નરંગ	પૃષ્ઠ.
૩૫ વાંસલડી વાગી ને હું જાગી	૫૬
૩૬ ચિત્ત સ્થિર કરો, દોષ પરહરો.	૫૭
૩૭ દુર્જનીઆનું માનો રે અહેશાન	૫૯
૩૮ જીવ તું જ્ઞાને કલેશજ કરે ?	૬૧
૩૯ સભ વસ્તુને શોધી કાઢો જે છે તમારી પાસે રે	૬૨
૪૦ નિલ્ય શુદ્ધ શુદ્ધ મુક્ત તુંજ તુંજ તું.	૬૪
૪૧ ધન્ય દેવદત્ત માનારે ! વખાણું ભાગ્ય શું તારું	૬૬
૪૨ ઓ સુરતા ! સહીઅર બાહેર શું તું શોધે ?	૬૮
૪૩ મય તો બરુંસા રાનુંગી શિવકા	૬૯
૪૪ મન ! કર અઘરવરૂપ દર્શન, રાખી ચિત્ત પ્રસન્ન	૭૦
૪૫ સખી ! વેદાંત અભ્યાસ કરજો રે, પછી જ્ઞાન પ્રભુનું ધરજો રે	૭૧
૪૬ અંતર્યામીને જ્ઞાન મંત્ર પર પૂંકે અગ્નિ આંતરીઆ ?	૭૩
૪૭ અંતર્યામીને ખેલ બનાયા દોષ ખુલી મેરી આંતરીઆ	૭૪
૪૮ જનનીનું જહો નુર દેખીએ	૫૭
૪૯ પતિમતાનો ધમ પાળી આગા સીર ચઢાવજો	૭૭
૫૦ કિમતો સર્વ ને ઝગકતું પુર બ્યાં, ચંદ્રશેખર તણું નામ લેતું	૭૮
૫૧ સંસારી જીવડા ! જ્ઞાને તું બંધનો બંધે !	૮૦
૫૨ દીનને સંભારે રે ! મારા કૃષ્ણ દરિ !	૮૧
૫૩ જેને જગ જાણે તેને ઓળખે નહીં	૮૨
૫૪ બોલો સૌ સંતા ! દરિ દરિ રે ! તમે સૌ દરિ દરિ રે	૮૩
૫૫ બજ મન ! અણુચીત્તબો આધાર	૮૪
૫૬ એમ કહે છે યશોદારાણી, તમે પોતોને સારંગપાણી	૮૫
૫૭ માત જમંદા કૃષ્ણ જગાવે, જગોની નંદલાલા રે !	૮૬
૫૮ મનમોહન બલ અમારો	૮૮
૫૯ તારા બકતજનો સંભાળે રે, શામળા ગિરિધારી.	૮૯

તરંગ	પૃષ્ઠ.
૧૦ કાનુડો શો કામણુગારો હો વેણુ વાગે છે!	૯૧
૧૧ દિવસ સાત વરસાદ વરસીઓ ગોકુળ ગામે રેલ ચઢે.	૯૨
૧૨ અગાતી શું જાણે શુભ કરણી!	૯૩
૧૩ બેઠકે તુજ તણી શોભતી અતિ બણી અલ્પમતિ હોય તે શું રે ગાય?... ..	૯૪
૧૪ ચાલો ચંદ્રશેખર મંદિરીએ	૯૫
૧૫ ચંદ્રશેખરના રે! ગુણગાન ગાઇ દું કૃતારથ થાઉં રે!	૯૬
૧૬ મને મહેર કરી છે આજ શામળીઆ! સાચા રે	૯૮
૧૭ હથેર નામનો હીરો રે હારો! મારે હાથે ચઢ્યો... ..	૯૯
૧૮ સંસાર મધ્યે હાલી મહાલી લેવું છે તુજ નામ... ..	૧૦૦

વિભાગ ૨ જે

૬૯ પ્રથમ જગત પેદા થયું, પ્રાણુ તણો આધાર... ..	૧૦૩
૭૦ તનમન ધનથી સુખી થજો, કરજો પર ઉપકાર... ..	૧૦૫
૭૧ માતા કેરું રત્ન પુત્ર! રહીઆજો કદાવે	૧૦૬
૭૨ દાયકે ભાખ્યું ધન્ય પુત્ર! તેં સફલજ કાંઈ... ..	૧૦૭
૭૩ પૂવે મુનિ કપિલ જ્ઞાન માતાને આપ્યું	૧૦૮
૭૪ બગીચો છે જુરી, જગતની બગીચો છે જુરી	૧૦૯
૭૫ મારી રે! રુપાળી રહીઆળી તારી વાણી કાલી કાલી!... ..	૧૧૦
૭૬ બાલક બદ્ધ રુપાળું! ભરી ભરીને નેણુ દું તો ન્યાળું	૧૧૨
૭૭ સાં બાલિકા બાળવા ચાલી રે હાથમાં પાટીને ચોપડી જાલી!... ..	૧૧૪
૭૮ પંચગાનીના કુંભરીઆમાં ટાટું નહીં કહીં મોર... ..	૧૧૫
૭૯ ઘડીઆળ! ગુણ ગાઉં દું તુજ બારી... ..	૧૧૬
૮૦ જ્ઞાન જ્ઞાન શક્તિ નથી અંતર આ મુજ મહી... ..	૧૧૯

ગ્રં. સ્વ. તાપીજીવી મુનશી

ઉપોદ્ધાત.

૨૦૮૭૭૭

ઉપક્રમ.

ગયે વર્ષે, ઇ. સ. ૧૯૨૫ ના એપ્રિલમાં લાઇફટ ડૉક્ટર યદુભાઈ બાઈ મુનશીના માયાભાઈ આમંત્રણથી મારે બાબુ અને હું આવાડીયું માળવા પંચમની ગયા. બાઈ મુનશીને હું કેટલાંએ વર્ષો થયાં એળખું છું અને તેમનાં કુટુંબીઓના પરિચયમાં પણ આવેલો છું. છતાં એ અહવાડીઆમાં બાઈ મુનશીના કુટુંબજીવનનાં ત્રણ ચાર સ્તુત્ય તત્ત્વોએ મારે ખાસ લક્ષ્ય ખેંચ્યું હતું, એ બધાંએ તરવેતી પાછળ સંતાએલો એક વ્યાપક ભાવ કોઈ હોય તે તે સંસ્કારપ્રેમ (Love of culture). એમનાં બા. મં. સ્વ. તાપીગારીને બાઈ મુનશી "જીજ્ઞાસુ" કહે છે. અને હું પણ તેમને તેજ નામે સંબોધતાં વર્ષો થયાં ગીજ્ઞાસુ છું. એમને જ્યારે જ્યારે જોઈ છું ત્યારે ત્યારે મને ગોવર્ધનભાઈનાં માતૃશ્રી શિવકાશીમામીનું અરણ્ય થાય છે. બંનેયમાં સમાન તત્ત્વ દેખાવનું જાળરમાનપણું, પ્રભાવશાલી કલાથી ગૃહરાજ્ય સલાવવાની આવડત, સંસાર વ્યવહારમાં ઘડાયલાપણું અને કુટુંબનાં નાનાં મોટાં સર્વેનો વીસામે થઈ શકવા જેટલી અનેકદેશીયતા. એને જીદાં પાડે એવું તત્ત્વ મને એક લાખું છે તે તે એ કે શિવકાશીમામીની સરખામણીમાં જીજ્ઞાસુ એકાં પાકાં અને વધારે બલાં દેખાય છે. બીજું

પણ એક જુદું પાડે તેવું નવ બામ્બુ અને તે એ કે શિવકાશીમાંથી રહિ ચુસ્ત વધારે, જીજ્ઞા નવા જમાનાને વધારે સમજી શકે અને ઝીલી તથા જીરવી શકે. નવાં તત્ત્વો સ્વીકારવાની શક્તિ એ જ વ્યક્તિમાં બાણું માનનીય ગણાય. જીજ્ઞાને જોઈને જ મને માન થયેલું—કોઈને પણ થાય એવો તેમનો દેખાવ છે. તે માન અનુભવે સમર્થિત કહ્યું હતું, અને છતાં હું પંચમની ગયો ત્યાં સુધી મને ખબર ન હતી કે જીજ્ઞા જુદા જુદા વિષયો ઉપર પહોં લખી શકે છે. એ પહોં વાંચી જતાંજ મેં ભાષ મુનશીને કહ્યું કે એ અનુભવના સાદા અને સીધા ઉદ્યાર હપાવવા જેવા છે. આજે ફરલે વખતે એ બહાર પડી શકે છે.

ભાર્ગવો.

જીજ્ઞા નાતે ભાર્ગવ બાબતુ છે. ભાર્ગવો એટલે વિષ્ણુ ભગવાનને લાત ભારતાર જુગ્ધ ઋષિના વંશજો. પરશુરામ ભાર્ગવ એ પૃથ્વીને એકવીસ વખત નક્ષત્ર કરનાર રજોગુણની મૂર્તિ. એ પુરુષપ્રવરતા ગુણો નાતમાં ઉતર્યા હશે? ભર્યમાં ભાર્ગવો એ એક આગળ પડતી અને અભિમાની ક્રામ છે અને બીજા બાબજોનાથી જુદા પડી ચોરાશીમાં એ નાત ભળી નથી. ભર્ય એ એકજ એવું અગત્યનું નગર છે કે જ્યાં નાગરો નથી, અને જે સ્થાન બીજા નગરોમાં નાગરો ભેગવે છે તે સ્થાન ભર્યમાં ભાર્ગવોનું છે.

મુનશી કુટુંબ.

ભર્યના ભાર્ગવોમાં મુનશી કુટુંબ એ એક પ્રતિષ્ઠિત અને અગ્રેસર કુટુંબ ગણાતું આવ્યું છે. તે કુટુંબના મૂલ પુરુષ કાશનદાસ ગુગલદાસ મુનશી પ્રતિષ્ઠિત વકીલ હતા. નાત જ્ઞાનમાં તેમ મામમાં તેમની આબરૂ સારી હતી. તેમના પુત્ર નરભેરામ મુનશી ભર્યની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં શિરસ્તેદાર હતા. તેમની ગણતરી મુત્સદ્દી અને કાર્યકુશલ પુરુષમાં થતી અને તેથી ધણાએ તેમની સલાહનો લાભ લેતા. એકંદરે મુનશી કુટુંબે વકીલો અને અમલદારો ઉત્પન્ન કરીને પોતાનું અગ્રેસર સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.

માણેકલાલ મુનશી. (વિ. સં. ૧૯૦૯-૧૯૨૫૦)

માણેકલાલ મુનશી એ નરભેરામ મુનશીના ત્રીજા પુત્ર. તેઓ વસુલાલ ખાતામાં અમલદાર હતા અને તે ખાતાની નોકરીને અંગે મુજરાતના જુદાજુદા ભાગોમાં ફર્યાદ હતા. તેઓ ડીરહીકટ ડેપુટી કલેક્ટરની પદવી સુધીની શક્તિ હતા અને ફટલોક વખત સમીન સંસ્થાનના દીવાન નીમાયા હતા. અમલદાર તરીકેની તેમની કારકીર્દી કુશળતાથી અને ઉપરીઓની કદરથી અંકિત હતી. વિ. સં. ૧૯૫૬ના દુકાળના વખતમાં તેમણે કરેલા ઉપયોગી કામની કદર કરતાં લેવેટ ફ્રેઝર "India under Curzon and After" નામના પુસ્તકમાં સર ફેડરીક લેલીના ભાષણનો ઉતારો આ પ્રમાણે આપ્યો છે—

"I make no apology for mentioning this name for the blood of such men is the seed and sop of the Empire."

પછી તેઓ મૅર હતા અને શરીરે ભરાયે હતા. અમલદારી દરમ્યાન તેમના દેખાવમાં અને તેમની ઓર્ડરમાં જાણ આપતો. સ્વભાવે કષ્ટા કષ્ટ હતા અને તેથી તેઓ કપે વખતે શુ કંઈશે તે સંબંધમાં ભય રજાંજર કરતો. છતાં નિખાલસ, ચાખખા હિલના અને માણુ હતા. મુન્સદીપણ તેમનામાં ન હતું. પરંતુ સાદો અને સીધો સ્વભાવ જે માન અને વિશ્વાસ મેળવે છે તે તેમને મળ્યાં હતાં.

માણેકલાલ મુનશીનું અને જીજીમાનું દંપતીજીવન સુખી હતું. તેનું તાદશ અને અસરકારક રેખાચિત્ર આખા મુનશીએ એક સ્થાને આગેણું છે. છેવટમાં સંમેટતાં તેઓ લખે છે: "આપાજીને કોઈ મિત્ર નહોતો—જીજીમા સીવાય. જીજીમાને કોઈ સહીયર હોય એમ જાણ્યામાં નથી. અને એકબીજા સીવાય કોઈની મદદ માગતાં નહીં કે પરવા કરતાં નહીં..." પિતૃભક્ત પુત્ર હોયે છે. "એ મરી ગયા ત્યારે ક્યાં સુધી મને દુનિયા આદર્શ વિનાની લાગી હતી."

જીજીમા: તાપીગૌરી મુનશી.

જીજીમાનો જન્મ સંવત્ ૧૯૧૧ માં આવણ સુદ ૭ ને દિવસે થયો હતો. હાલ તેઓની ઉંમર લગભગ ૭૦ છે, છતાં તેમનું શરીર મજબૂત, કસાયલું અને તંદુરસ્ત છે. તેઓને નાનપણથી કવિતાઓ રચવાનો શોખ હતો. ધાર્મિક વૃત્તિ પણ નાનપણથી હતી. વાંચવાનો શોખ પણ તેમને પુષ્કળ હતો, અને તે પણ એ જમાનામાં જ્યારે સ્ત્રીઓને મોટો જામ અભણ અને નિરક્ષર હતો. છાપાં વાંચવાં અને દેશદેશાવરની વાને જાણવી એ તેમને બહુ ગમતું. દજીએ અનેક કૌટુંબિક વિપત્તિઓનાં દુર્ભાગી ભોગ બનેલાં હોવા છતાં તેઓ મનની પ્રવૃત્તિતા જાળવી રાખી શક્યાં છે એટલુંજ નહીં, પણ નવી નવી વાતોમાં રસ લીધે જાય છે. આ જેટલું આશ્ચર્ય પમાડે છે તેટલુંજ માન લેવન કરે છે. પ્રાચીન સંસ્કારોમાં ઉછરેલાં હોવા છતાં તેમની સમવાયનુંસારિતા ધ્યાન એવે એવી છે. જે વખતે જે સ્થિતિમાં તેઓ મુકાયાં છે તે વખતે તે સ્થિતિને તે પહેાંચી વળ્યાં છે.

માણેકલાલ મુનશી જેવા મીઠાજમાર્તને સાચવવા એટલે જેવો તેવો સ્નેહ, જેવો તેવી ધીરજ અને જેવી તેવી સુક્તિ નહીં. જ્યાં સુધી પતિ જીવ્યા ત્યાં સુધી તેમને પરમેશ્વર સમાન માની તેમની સેવા કરવી એ શતકોથી ચાલી આવતી આર્યપત્નીઓની પ્રજ્ઞાલિકાજી જીજીમા પાળતાં. પરંતુ તેઓ માત્ર અનુચરી ન હતાં. નવા જમાનાનો પુરુષ જે મૈત્રી પત્ની તરફથી માગ્યાં કરે છે કે મતી તેમણે પોતાના પતિને આપી હતી, અને તેમ કરીને ભમતી સદ્વર્મભવના તૃપ્ત કરી હતી.

એ મતી નટનાં જીજીમાને દેવો આપાત થયો હતો? ઇ. સ. ૧૯૦૩ માં માણેકલાલ મુનશી વિદેશ ચતાં જીજીમા વિધવા થયાં અને ત્યારથી તેમના જીવને પલટો આધો. તે પછી તેમની પુત્રીઓ વિદેશ ચલ અને કુટુંબ ઉપર લા પછી લા પડવા માંડ્યા. જીજીમાની પાસેથી આ સમયનો જતાંત સાંભળતાં સ્વાભાવિક રીતે દેહુ બરાબ આવે છે. એશક, તેઓ પોતાના પ્રાપ્ત ધર્મો બળવે જતાં હતાં, પરંતુ તેમનું હૃદયકાશ વાદળોથી અચ્ચ-

ધ્યાયણું ન હતું. આ અનુભવોના તરંગો ઉદ્ભારો તેમનાં કેટલાંક પદોમાં મૂર્તિમંત થયા છે. ઉમેરવા જેવું એટલુંજ છે કે દુઃખોના કુંગરાઓ નીચે દટાઇ ન જતાં પોતાના આત્મવિકાસના સાધનરૂપ તેમણે તે દુઃખોને બનાવ્યાં.

જીજ્ઞાનાં પદો.

જીજ્ઞાનાં પદો સંબંધી વિગતવાર પૃથક્કરણ કે પરીક્ષણ કરવાનું હીક ધાર્યું નથી. વાચક પોતાની મેળે પોતાના નિષ્ણયો સ્વી લે એજ હીક છે. માત્ર ત્રણ મુદ્દાઓનો સ્પર્શ અત્ર કરવા જેવો છે.

(૧) જીજ્ઞા રીતસર જ્ઞવાયણાં વિદુષી નથી, પરંતુ જેમની ગણતરી “બદ્ધશ્રુત” માં થાય છે તેવાં તે છે. તેમની બદ્ધજનતાએ તેમની કુદરતી શક્તિઓને ખીલવી છે. પદોની ગેયતાની દૃષ્ટિથી તથા લખાવટની દૃષ્ટિથી જણાતી કેટલીક કચાશનો ખુલાસો ઉપરની સ્થિતિમાંથી મળી શકશે.

(૨) જીજ્ઞાનાં પદો—અનુભવ તરંગમાંથી કેટલાંક પદો રનેદ અને સંસારને લગતાં છે. અનેક વિવિધ અનુભવોવાળી ઢાંખી જીંદગીના સારરૂપ એ ઉદ્ભારો છે. તે ઉદ્ભારો સાદી, સીધી અને સચોટ રીતે રણુ થયા છે.

(૩) હાંદમાં જદ્દ કે દુખીઆરાં માણસો તત્ત્વજ્ઞાનનું આત્માસન શોધે છે તેમ જીજ્ઞાએ પણ શોધ્યું છે. આ શોધથી નીપજતી મનોદક્ષા અને જ્ઞાનતા ઉદ્ભારરૂપ જ્ઞાનભક્તિનાં પદો “અનુભવ તરંગ”માં પ્રધાન સ્થાન રોકે છે.

ઉપસંહાર.

જીજ્ઞાના—“અનુભવિની”—ના “અનુભવ તરંગો” ધ્યાનપૂર્વક જોઇ જવામાં ઉપયોગી થવાની મારી તીવ્ર હજીજનો મારા અણુધાર્યાં મંદવાડે અમલ ન થવા દીધો. આ ઉપોદ્ધાત લખવા જેટલું સદ્ભાગ્ય મારું થઇ શક્યું છે તેથી મેળવાય એટલો સંતોષ માનું છું. મારી પ્રવૃત્તિના

મેજ પ્રેરકો છે: (૧) મિત્ર ધર્મ, (૨) અણપૂજન. પરંતુ કહ્યું છે:
 શુભા: પુત્રાસ્થાનં શુભિષુ ન ચ લિંગં ન ચ વયઃ। અણીજનોમાં જે પૂજવા
 યોગ્ય છે તે તેમના અણ છે—નહીં કે જાતિ, નહીં કે વય.

આષ્ટનાખાગ, ગીરગામ, } અંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા.
 મુંબાઈ, તા. ૩૧-૩-૧૯૨૬.

અનુભવ તરંગ

વિભાગ ૧ લો

જ્ઞાન ને ભક્તિના તરંગો

અનુભવ તરંગ

તરંગ ૧

[તમે પાંડોને સારંગપાણી ! તોરી અખીઆંમે નીંદ બરાણી—એ સહ.]

શું બેઠાં છો આળસ આણી ? નથી લેતાં અંતર જાણી,
જ્ઞાને દેહ મનુષ્યનો ધરીઓ ? જ્ઞાને કોલ જહરમાં કરીઓ ?
ખીંછ વાત કરો શું વખાણી ? નથી લેતાં
મારું તારું જ્ઞાને કરો છો ? આવી મમતા જ્ઞાને ધરો છો ?
કાળ આવે ઘેરો ધુળપાણી; નથી લેતાં
વાળી વાલની કાઠી લેશે, દેહ સુંદર કુંઠી દેશે,
માટે લાલ વખત લે જાણી; નથી લેતાં
હાલ અવયવ છે સૌ સાચા, પછી પડી જશે તે કાચા,
ત્યારે બરશે નયને પાણી; નથી લેતાં

પહેલાં અંતર ખોલી જુઓ, પાંચ જીવને મનથી ખુઓ,
 રાગદ્વેષને નાંખો તાણી; નથી લેતાં
 અંતર આત્માને પીછાનો, માયા વસ્તુ ખોટી માનો,
 જાણો એકસરખાં સહુ પ્રાણી; નથી લેતાં
 જ્ઞાન દૃષ્ટિ સાચી કહાવે, સાર-અસાર ચિત્તમાં જાવે,
 સાર સમજે એ એકાણી; નથી લેતાં
 ઝાળાખ્યાથી આનંદ શાશે, જીતી દેહે વિદેહી કહેવાશે,
 મારું કહેવું લેજો સાચું મानी. નથી લેતાં

તરંગ ૨

[આવો આવો જસોદાના કદાન ! જોઠડી કરીએ રે-એ રાજા]

ચાલો ચાલો દરિના જન ! આપણે જાતએ રે,
 રહે આત્મજાનનું ધન દળીમળી તણએ રે,
 બેરે પડેઈન ! સંતને સંગ ઉત્તરથી રોડી રે,
 બેસા મનમાં ધરીને ઉમંગ, રાજદેવ જોડી રે.
 કરે અંતરમાં કમલ, મન સિંધર રાખી રે,
 નેધી થશે રાજપનો માસ, નહોં રહે બકા રે.
 જ્યારે જાગ્યા થાશે દિન, સમજ નો પડશે રે,
 પછી ખાળતાં ખાળતાં પ્રલ્લ તમને જડશે રે.
 એવો મનમાં રાખો વિશ્વાસ, એ સુખ તાકો રે,
 ખોટો લોકાચારનો વાસ મનથી ઉથાપો રે.
 એ તો સ્થૂલ સરીર સંબંધ છુટી જશે રે,
 કરે સુક્તમ દેહનો સંગ, જ્ઞાન જ થાશે રે.

ક્રમે કરી ચઢાશે એ માર્ગ, જે છે અમનો ર,
 મારો ઉદય તેથી ભાગ્ય રાહ એ જાણનો ર.
 એમાં નહીં એસે કે દ્રવ્ય, જેથી જાણ રહે ર,
 જ્ઞાનમાં ભયે અમુલ્ય સર્વ, થોડે ને થોડે ર.
 મારે શક્તિ પ્રમાણે લઈ હૃદયે ભરવું ર,
 આનંદ લેવો ને પાછો દઈ, ત્યાંથી વિચરવું ર.
 અનુભવિનીને ઉલટ, દીલમાં વ્યાપી ર,
 પછી પોતા કરે બટ વૃત્તિ સ્થાપી ર.

તા. ૫-૮-૧૯૦૮.

તરંગ ૩

[પુનઃ આંદની ખીલી પુરી અહીં રે-એ રાહ.]

ચાલો ચાલોને જોવા જઈએ સ્થામને રે,
બહાલા ! જોલોને અંતરકેઈ રાત,
હું તો સ્થિર થઈને એકી તારે બારણે રે.

(સાખી)

મુજ હૃદયે અગાન છે, નમે પુરુષ પુરાણ;
ગાનથી પામું અહને, પડે મને તમ ગણ.

પ્રભુ ! સંતાપા છે જોલો કયા સ્થાનમાં રે ?
અંધાર મનડાને હું રાખી એકી હાથ,
કેમી અધારી હું બની રહી બહેનકણી રે.

(સાખી)

નિશ્ચિન તારી શોધમાં બની રહી અગવાન
પદ શરુ આડા પગા, જુલો તેથી જાન.

કરુણા કરીને મુજને દર્શન લોને હે હરિ રે !
જ્ઞાને છુપાયા છે અંતરમાં ભગવાન ?
તમને મળવા તલસે મનડું મારું હોંસથી રે.

(સાખી)

ચિત્તે સ્થિરતા પ્રેમની. સંગ નહિ દુર્જન;
જોડાચાર ઉભો યપો. પશ્ય રહેવું તુજ સંગ.

મારા જખીલા ! કે દી છુપો છલ નવ કીછએ રે.
મારા મનના સ્વામી ! જોવું તારું ધામ.
કામ દોલમાં દીન પર કરજુઃ જ્ઞાલા ! કીછએ રે.

(સાખી)

કરજુઃ તારી ના થશે. શ્રમ જશે તો ફોક;
અઠઃ સર્વ જડી જશે. હાંસી કરશે જોક.

ખેદાલ બની તું જેએ જ્ઞાલા ! આવજો રે.
જ્ઞાને મુંચવો મુજને આમ તમે જોવાલ ?
જેહા પ્રેમ કરીને કરજુઃ નિધિ ! પધારજો રે.

(સાખી)

અનુભવિની ઉત્સાદથી જાણે છે નમ લાય;
જીવ શીટી શિવ એ બને. રાખો હૃદયે નાય !

જ્ઞાતિ મળશે મુજને મુજ તારા માવા થકા રે,
એવો નિશ્ચય મેં તો કીધો છે મન સાથ,
ધુને ફાણુ હઠાવે તારઃ અદળક પ્રેમથી રે ?

તરંગ ૪

[સ્ત્રીતાલના મહીનાની ચાલ.]

મારા ચન્દ્રશેખર મહારાજ ! સરણુ શીર નામું રે,
 મારાં સિદ્ધ કરેા સદૃ કાળ, પરમ પદ પામું રે.
 મળ રંગે શીરે તમ હાથ મુકેા કામ ચામે રે.
 તમ કૃપા નહીં જો નાથ ! જ્યાં શ્રમ જાયે રે.
 મળુ ગણે ગુણેથી પર દયા દીલ લાવેા રે,
 હું પર ગણે ગુણોના થર, મને તો બચાવેા રે.
 શરું નિત્ય તમારું ખ્યાન, ખ્યાનમાં લેજો રે,
 હૃદયે રહેજો અંતરયામ ! દીલે સુખ દેજો રે.
 મને પડી હવે ઝોળાખાણુ, હવે નવ બદાશે રે,
 કાપેા અંતરનાં અતાન, આપા નવ જાશે રે.
 અનુભવિની યાચે રોજ, કુલ જહ્ન માની રે,
 દેજો સરણુ તમારું અમોલ, પોતાની જાણી રે.

તરંગ ૫

[અધિવરાજ ! અમને માકુલીએ લઈ ચાલો હૈ-એ રાહ.]

મનડા મહારાજ ! અમને આત્મ બધી લઈ ચાલો રે,
મનડા મહારાજ ! અમને.

આશ્વી તીરે વૈરાગ્ય, પેલે તીરે માયા,
વચમાં જ્ઞાને અથડાવો રે ? મનડા મહારાજ ! અમને.

થોરે થોરે જ્ઞાનમેં ઢુંકી ઢુંકી છુદ્ધિ,
તમ વીણુ કેમ જવાય રે ? મનડા મહારાજ ! અમને.

અગાધ અજ્ઞાનમેં જ્ઞાન સરસવ સમ,
પંચ લમળમેં પડાય રે. મનડા મહારાજ ! અમને.

મન નાવ સહ ચિત્તવૃત્તિ બેસાડો,
રહેજમાં પાર પમાય રે. મનડા મહારાજ ! અમને.

તરંગ ૬

[કામચુ દીસે છે અલબેલા ! તારી આંખમાં રે-એ શાહ.]

પરિબ્રજ પોતાની છે પાસ, ધ્યાન કોનું ધરે રે ?

જગમાં જ્યાં ત્યાં જગપતિ બાસે, ચિંતન શું કરે રે ?

પરિબ્રજ૦

પ્રકટ કર તું કર આનંદ, માયા કેરો ખોટો દંદ,

તુજને લાગ્યો તેનો હંદ, લખ મારાસીમાં કરે રે.

પરિબ્રજ૦

જોને તપાસી તું તુજ તનમાં, શાન દૃષ્ટિને રાખા મનમાં,

બાસે બ્રહ્મ જ સ્વભાવ જનમાં, ખોટાં ડગ તો કાં ભરે રે ?

પરિબ્રજ૦

તન જોવાથી તુરતજ જડશે, કોટિ કલ્પો ફોકટ ફરશે,

કાંઈ નહીં તેમથી વળશે, મિથ્યા વાદ જ્ઞાને કરે રે ?

પરિબ્રજ૦

આપ જોવા વીણ સાર ન મળશે, આયુષ્યજ ભોગવતું પડશે,
ખોટી ખટપટ ક્યાં સુધી કરશે ? માવાઆર માથે ભરે રે ?

પરિશ્લઠ૦

તનમાં ત્રિયુષ્ણાતીત વસે છે, જ્ઞાને ખાજો લેવા ધસે છે ?
દમણાં જોને કાળ ડસે છે, જોવા તક ક્યારે જડે રે ?

પરિશ્લઠ૦

રાખ સુરત સત્-ચિત્-આનંદમાં, ચેર ખેસ કે જાને વનમાં,
મેહા બ્રહ્મ પોતાના તનમાં, નિશ્ચ જ્ઞાન શઘને ફરે રે.

પરિશ્લઠ૦

તા ૮-૧-૧૯૦૯.

તરંગ ૭

[પ્રભુ ! તારા બાનાની ચલ શાખ-એ રાખ.]

પ્રભુ ! તારી એર છે ગદન મતિ, શુદ્ધ કરે છે સર્વ મતિ રે, પ્રભુ
 વિચારી પ્રભુ હુંએ વીરામું, તુજ કૃપાએ આનંદ પામું રે, પ્રભુ
 સર્વ કૃત્યો મેં તને સોપ્યાં, સર્વ તેં ચિત્તે આરોપ્યાં રે, પ્રભુ
 સ્વપનો સદાવક બદાલોછ ચારી, તેથી સંકટ ભવનાં બારી રે, પ્રભુ
 હું તો ફરું છું તારામાં મગ્ન, બંધ કાપી તેં માયા ઘસ રે, પ્રભુ
 મને બેરસિા તારી રે આવે, તેમાં બીજું કોઇ ના ફાવે રે, પ્રભુ
 સર્વમાં પ્રેરણા તારી રે ફરતી, તુજ આજ્ઞાએ વીચરતી રે, પ્રભુ
 કર્તા ને બોક્તા હરિ ! તુથી થાયે, હું તું વાતો બધી મિથ્યા રે, પ્રભુ

તરંગ ૮

[૬૨ મા તું હીલ સાથે હોઠફા ! ૬૨ મા તું હીલ સાથે—એ રાહ.]

સમજી લે મનમાંજ હરિજન ! સમજી લે મનમાંજ.
મનમાં થયું ક્યાં મળે મુરારિ ? કાશી ક્ષેત્રમાં જોઈ હું ધારી,
તંદાવનમાં કુંજવિહારી, જોઈ ગોકુલમાં ગિરિગજ.

હરિજન૦

મયા ત્રિવેણીમાં નિશ્ચે જડશે, સેતુબંધમાં ઢેકાણું પડશે,
બ્રહ્માનાથ મથુરામાં મળશે, સ્વયં જોઈ જોવાને કાળ.

હરિજન૦

ત્યંબક માંહી હશે ત્રિપુરારિ, ગંગા દ્વારમાં ખોળું હું ધારી,
સરિતાબ્ધિનાં શોધું હું વારિ, મને ક્યાં મળશે મહારાજ ?

હરિજન૦

પુણ્યું છું મૂર્તિ અનેક અપાર, તુલસી બીલી રુદાક્ષના હાર,
દીઠા નહીં તેમાં કીરતાર, બહુતી યોળી મેં મુકા લાજ.

હરિજન૦

મન એકાદશીનાં મેં લીધાં, અહા યુરુથી કામ ન સીધ્યાં,
હરિ જ્ઞેવાના ઉપાય કીધા, જોળી જોળી આણું છું વાજ.

હરિજન૦

પ્રાણુ યાત્રાનો માર્ગ છે અધરો, આસરુધનમાં ભાગે છે કપરો,
જ્ઞાનથી શોધી પ્રભુને સમરો, જ્યાં તન કરો શા કાજ ?

હરિજન૦

દીઠા નહીં મેં યુરુ સેવામાં, દીઠા ન લોભીને દાન દેવામાં,
દીઠા ન અજ્ઞા કહેવામાં, સરે જ્ઞાન વિરેકથી કાજ.

હરિજન૦

હરી હરીને થાક્યા છે ચરણુ, મનુષ્ય દેહમાં જશે આવરણુ,
દેહે થતી હું ચાલી છું જીરણુ, પાણી પોલી બાધા પાજ.

હરિજન૦

શરીર નબળે થોગ અશક્ત્ય, જ્ઞાનનો માર્ગ તો જીવિને શક્ત્ય,
શોધી તન કરો પરિપક્વ, હોલાય જ્યેથી અંતરદાઝ.

હરિજન૦

કરો શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ ધણો, અવણુ મનન નિદિધ્યાસ તણો,
સ્વયં પ્રકાશ જ્ઞાનથી બનો, તન શોધેથી સરશે કાજ.

હરિજન૦

પુણે રહે છે જેમ સુગંધ, કાષ્ઠમાંથી અમિ સંબંધ,
આત્મારામનો દેહથી બંધ, કરે મિથ્યા વસ્તુ ત્યાજ.

હરિજન૦

નથી એ વીણુ ખાલી કેા કામ, નિરાકાર સાકાર તો નામ,
બાપી રહ્યો છે સધળે રામ, સાચો ધરનો એ શીરતાજ.

હરિજન૦

નહીં અજ્ઞાન ત્યાં સુધી બળશે, પંચ વિષય તે કેમ ટળશે ?
હૃદયે પુર્ણાવસ્થા કેમ મળશે ? જેવો વર વિનાનો સાજ.

હરિજન૦

વેદ વર્ણવે રુપ-અરુપ, નેતિ નેતિ કહી ચયા યૌ ચુપ,
જ્ઞાન મમ્બજ એ રુપરુપ, બાળો બીતર અલ્પમહારાજ.

હરિજન૦

પંચ કાપ ને પેસે પાર જ્ઞાન દૃષ્ટિએ દીઠ કીરતાર,
આપો આપજ અલ્પાકાર, જ્ઞાને જોતોની ધરની માંજ.

હરિજન૦

અનુભવથી એ મળ્યું છે વાત, પ્રભુ હૃદયે દીઠ સાક્ષાત,
મન અધ્યાત્મી માને સાચ, જ્ઞાન બુદ્ધિએ તરશે ત્રાજ.

હરિજન૦

ઉડીજ, અંડજ, સ્નેહજ રહે છે, જરાયુજમાં જ્ઞાન પ્રેરે છે,
ચક્ત્ર શક્તિ સધળે કરે છે, સમસ્ત લેખેની સંત સમાજ !

હરિજન૦

એવા પર અલ્પની બલીદારી, અનુભવિનીને લેશે ક્યારી,
સંસારના ત્રિતાપ નિવારી, તાઉ અલ્પ ચુકી હું ક્યાંજ ?

હરિજન૦

તરંગ ૯

[કામળા દીસે છે ગલગેલા ! તારી આંખમાં રે-એ રાજ.]

હું તો વાત કહું છું સાંભળ તારા કામની રે !
તું તો શીખામળ સમજ સે મળવા રામની રે !
આત્મારામને મળવા ધારે, જમા હોય તે માંડ ઉધારે,
ગાનતણું ભડોળ કર ભારે, મથી દિવસ ને ગમની રે !
હું તો ૦ ૧

છ શત્રુ નેં શે નવ જલ્લા ? વાત અધી નેં કરી છે મિથ્યા,
દહાડગો સૌ કૃપમાં વીત્યા, મન હવે સમજવની રે !
હું તો ૦ ૨

નવ દરવાજા ખંધ કરીને, હામ ભેસ તું સ્થિર હરીને,
હૃદયે નિર્મલ ગાન ધરીને, અંતર આનંદ પામની રે !
હું તો ૦ ૩

ગાન વીશે વીચારી જોને, છ શત્રુઓ મનથી જોને,
આત્મારામે ચિત્ત પરાવી, હૃદય મહી દેખાશે મૂર્તિ રામની રે !
હું તો ૪

કહણ કામની વાતો સાચી, પડે નજર તો ખેંચની પાછી,
તેમાં જોઈ રહેણું નવ રાચી, આરણ્યહારી વાતો એ તો કામની રે !

હું તો ૦ ૫

ખીજે કોય કહણ છે કેવો િવી હોમેલા અગ્નિ જેવો,
કામા-શાંતિએ મારી દેવો, હ્રદયે સમતા ઝમાવની રે !

હું તો ૦ ૬

ત્રીજે મહ અભિમાનનો મોટો, આપ અંતરે કાઢે ઢોટો,
અનિયમિત જીવાર્થા ખોટો, એ વાત તું નિશ્ચય જાણુની રે !

હું તો ૦ ૭

મોહમંત્રની મુઝા માળા, નયન જોઈને શીઘ્ર કરે વહાલાં ?
પર પદાર્થ જેવાં રુપાળાં, પોતીકાં તેવાં માનની રે !

હું તો ૦ ૭

લોક મહી લાલચ શે રાખે ? પરનું લાવી ધરમાં નાંખે,
એ દેહનું અધન આપે, નિર્લોભી વ્રતિ તું ઉરમાં આપની રે !

હું તો ૦ ૮

મનસરમાં શું મમતી ! મહાલે ? નુથી તો પાંદડું નહીં હાલે,
જતાં કહે છપને જો ખાળે ? માટે જલ્લ તું બાળની રે !

હું તો ૦ ૧૦

શત્રુ તો છતવો છે સદેવો, ઉચ્ચો સ્વરે જો નીચો મેલો,
આન્મારામ છે સ્ત્રામાં જહેલો, માટે જલ્લ પદ પામની રે !

હું તો ૦ ૧૧

માયા તુંને જાય જો તાણી, શુદ્ધ ચેતન તે આપજ જાણી,
મુળ સ્વરૂપ તું નેને માની, વાત અનુભવિનીની ઘેલા ! માનની રે !

હું તો ૦ ૧૨

તરંગ ૧૦

[પ્રેમની પીઠા તે કેને કહીએ ? મધુકર ! પ્રેમની—એ રાજ.]

- અંતરે મળવા અવિનાશી, હરિજન ! મને અંતરે મળવા અવિનાશી;
મહા જપજાવટ નાસી, હરિજન ! મને અંતરે મળવા અવિનાશી. ૧
- પાંચ શત્રુઓ મેં તે પરા કીધા છે, હીઠી હૃદયે જ્યોત પ્રકાશી;
હરિજન ! મને ૨
- રામ ને દેવમાં રાત્રું નહીં છું, રહું છું સંસારે કિદાસી;
હરિજન ! મને ૩
- માયા ને મમતા મેં મનથી મુકી છે. બલ્લની જાવના પ્રકાશી;
હરિજન ! મને ૪
- દસ હૃદિઓ મેં તે અંતરે વાળી, જેમ સંજલાએ અહરાશી;
હરિજન ! મને ૫
- મનહુ મેં વાળ્યું મહિલા મંદિરમાં, એકું છે આત્મા કિપાસી;
હરિજન ! મને ૬

જનક વિદેહી જોવાં કાર્ય કરીને, રહેતું સંસારે નિવાસી;
હરિજન ! મને૦ ૭

મનુજવિનીને લક્ષ્મણ લાગ્યું, થઈ બાલ પ્રેમની ખાસી;
હરિજન ! મને૦ ૮

તરંગ ૧૧

[રાજ ઉપરનો.

- રામ હૃદય માંડી મળીઆ, હરિજન ! મને રામ હૃદયમાંથી મળીઆ;
જનમ મરણ્ય ફેરા ટળીઆ, હરિજન ! મને રામ હૃદય માંડી મળીઆ.
આનંદ અંતરે ઉછળી રહ્યો છે, નવ જય મન વાણી કળીઆ,
હરિજન ! મને ૧
- નિર્માલ્ય વસ્તુ નહીં ફાઇ દેથે, અહા ખીરાળ્યા માંડી બળીઆ;
હરિજન ! મને ૨
- અવની જળે બળે ઘટઘટ માંડે, અહા રંગેરગ ભરીઆ;
હરિજન ! મને ૩
- કાઠી કુંજરમાં સરખા દેખું છું, ફળ પ્રલમાં એ તો ફળીઆ;
હરિજન ! મને ૪
- જાન કસોટીએ સખળે દેખાશે, આનંદે જર ઉછળીઆ;
હરિજન ! મને ૫
- મેતન સ્વરૂપે અહા ખીરાળે, અનુભવિનીને મળીઆ;
હરિજન ! મને ૬

તરંગ ૧૨

[રણુપતિ રામ ! હંદમાં રહેલો રે—એ કાળ.]

- કેવું છે દેહરૂપ દેવળીયું રે, અણુપડ એવું એ ના ધડીયું રે,
પાંચ રમેથી એને મઢીયું; કેવું છે એ—૧
- એમાં સાત મળ્યાં છે શિખરે, એમાં એક નહીં નારી નર રે,
એ તે જોયા જોવાં ખરેખર; કેવું—૨
- એવડ કાટ ને કાંગરા ત્યાંકી રે, બયાં માંસ રુધિર તે માંસી રે,
નાડી જળગ ચક્રી યુધાઇ; કેવું—૩
- ખાઇ મુકળ છે માંદો બધી રે, પાંચ પુરુષ તેા એમાં બધી રે,
એ તેા હાલતી એનાથા બની; કેવું—૪
- એતો રાત દિવસ ફેરા ફરતું રે, ચાકા શિવ તથા એ કરતું રે,
સ્વામી વિના પલક નહીં ઠરતું; કેવું—૫
- હા હરવાળે મળજીત કરીયું રે, તોએ પાંચ મોરે ધર કરીયું રે,
તેની પાંચ દાસી હજુરીયું; કેવું—૬

માંહે જીવરૂપી શિવ હોય રે, તેમાં પેસી શકે નહીં કોઈ રે,
શિવ બોધા બોધા બધું જોય; કેવું—૭

એક દરિજન તેમાં જાય રે, પછી શિવરૂપ પોતે થાયરે,
ત્યારે ચાર તે નાસી જાય; કેવું—૮

પ્રેમ પુષ્પથી સેવા કરે એ રે, ચિત્ત ચંદન પોતે કરે છે રે,
ધુણી જ્ઞાન ધ્રુવ કેરી ધરે; કેવું—૯

અનુભવિનીની એવી વાત રે, જાને જોવા પોતાની જાત રે,
હૃદય હૃદય ખોળે અરેખાત; કેવું—૧૦

તરંગ ૧૩

કલ્યાણાય દેશવ ! કમલાપતિ કમલનયન મરહન ઠાણી-એ ઠાળ]

આત્મારામ અખિલ તું હૃદય ! આધાર જગત આનંદકારી !
 નિર્ગુણ્ય નામ નિરંતર નિર્મલ નીરખું નેન બરી નીરાકારી !
 બીતર બચકંજન બલ્લભરીઆ, બક્ત તણા બવદુઃખદારી !
 સાંતિકરણ સદ્ગુણ્ય હેનારા ! શુભ મતિ દે મુજને બારી !

તા. ૨૪-૬-૧૯૧૦.

તરંગ ૧૪

[હરિ બાઈ છે ને વારંવાર ઉમરીઆં ઘેરી-એ રાહ.]

બલ્લ માની લેને નિરાકાર, જાનેથી ચિત્ત ચોંટી, જાનેથી○
 પિતા થઈને પુત્રને બખ્ત તાતુ પાપાણે શ્રવ જોડી, જાનેથી○
 ચૈતન્યનરવને શોધી શક્યા નહોં, પામરે પકડી કાઢી, જાનેથી○
 આપ અંતરથી લેઈ શક્યા નહોં, લેવા જાય બહાર દોડી। જાનેથી○

તા. ૨-૧૦-૧૯૧૦.

તરંગ ૧૫

આવી ગુજરાત અગત્ય કેરી આડી રે આવી—એ શબ્દ.]

રાખો નહીં અભિમાન કાયાનું રાખો નહીં રે ?

એ! નહોં ગુજરાત માયામાં થાઓ નહીં રે !

(સાખી)

પચીસ તત્ત્વનો દેહ આ, એનો શો અહંકાર ?

કાયા કુંભ સમી બડી, એને વણસતાં તે શી વાર ?—કાયાનું ૧

પંચ મહાભૂતનું પુતળું, તેનું છીં વર્ણન;

હું'પદ છોડી ભાવથી, કરે આત્મ કેરું દર્શન—કાયાનું ૨

પૃથ્વી જળ તે તેજ છે વાયુ તે આકાશ;

પંચ મહાભૂતોંજેમાં થઈ, થયો દેહ તણો આભાસ—કાયાનું ૩

પૃથ્વીનાં તો પાંચ છે—અસ્થિ, માંસ તે ચર્મ

નાડી રુવાંટાં મળી, ગણતાં પાંચ ચર્મ એ સર્વ—કાયાનું ૪

જળનાં બોલું સંભળો, જણો તેનો બેઠ;
 મુક, શોધિત ને જાળ છે, મૂત, સ્મરિતો સ્વેદ—કાયાનું ૫
 નેજ તો અમિરુપ છે, શાંતિ આપે થાય;
 મુધા, તૃપા આલસ્ય, નિદ્રા કાંતિ કહેવાય—કાયાનું ૬
 વાયુ ચલાવે સર્વને, તેથી ચાલે દેહ;
 ચલન વલન પ્રસરણ કરે ધાવન સંક્રાંચન એહ—કાયાનું ૭
 આકાશ પોલું જળજ્વલે, દેહનો જાગળ હોય;
 કામ ક્રોધ ને શોક જો મોહ જાયને જ્વેય—કાયાનું ૮
 જે તસ્તોનું પુતળું, તે પર શાં મુખાન ?
 ચિત્તન્ય શક્તિ શોધીને કરે જાલ સ્વરુપનું જ્ઞાન—કાયાનું ૯
 યમ નિયમને પાળીને કરે મન વશ સ્થિર;
 ભેટો ભાવે જાહને ચિત્ત રાખી તમારું દેહ ધીર—કાયાનું ૧૦
 જાશે દુઃખ સંસારનાં, ત્રિવિધ ટળશે તાપ;
 શાસ્ત્ર શ્રવણ શ્રદ્ધા વડે થાશે પ્રકટ તે આપોઆપ—કાયાનું ૧૧
 રાખો નહીં અભિમાન કાયાનું રાખો નહીં રે !
 થાઓ નહીં ગુલતાન માયામાં થાઓ નહીં રે !

તરંગ ૧૬

[રામ નામ સાકર કટકે, મુખે અમૃત કેરે શુદ્ધે રે-એ રાહ.]

પ્રભુ ! શરણે આપ્યાને ઉગારે, મને બલસાગરથી તારે રે ! પ્રભુ ૦ ૧
 અનંત કોટિ બ્રહ્માંડમાં પ્રભુ ! વાસ વસે છે તારે રે ! પ્રભુ ૦ ૨
 દયાસિંધુ ! તમે વાદ કરીને આપ્યો મનુષ્યદેહ સારે રે ! પ્રભુ ૦ ૩
 હું અપરાધી બધાએ કરું છું મુજ અંતર ખેટા વિચારે રે ! પ્રભુ ૦ ૪
 અનુમદ કરી પ્રભુ ! મુક્તિ આપો, ખેટી મતિને સુધારે રે ! પ્રભુ ૦ ૫
 દીનદયાળ ! તમે કરુણા કરીને મારા સંકલ્પ સર્વ નીવારે રે ! પ્રભુ ૦ ૬
 ત્રિવિધ તાપે અંતર બળતું રહે છે રાત ને દહાડો રે ! પ્રભુ ૦ ૭
 અનુભવિનીની આવડી ઝાલી ભવસિંધુથી ઉગારે રે ! પ્રભુ ૦ ૮

તરંગ ૧૭

[૧૧૭ ઉપન્યાસ.]

સખકા સખકો સખકો રે, આત્મારામ હેવ હવ સખકો;

કયુ દુળ હેવન શીર પટકયો રે, આત્મારામ હેવ હવ સખકો રે—

આત્મા૦ ૧

મુસલમાન તો અલ્લાહ પુકારે, ઇસીસ ગોડ સખ ઘટકો રે—

આત્મા૦ ૨

પારસી લોક હાદાર કહત હવ, બમન બેહસે અટકયોરે—

આત્મા૦ ૩

આદિનાથકુ જીનો નમતે, હક્ષિત્વી રામકુ રહતો રે—

આત્મા૦ ૪

કુરાન પઢતાં, બેહ ઉચરતાં, સખહી બખાને સત્કો રે—

આત્મા૦ ૫

મૃતિમેં સુષુપ્ત, ગાથામેં હુંડા, સખકુ ચૈતન્ય ચટકો રે—

આત્મા ૬

સોધો, દેખો, જાનો, પીછાનો, શીર રહેનો પડેનો રખડનો રે—

આત્મા ૭

અનુભવિનીએ અનુભવ ડાપો. સ્વાદ લીનો જાળપડકો રે—

આત્મા ૮

તા. ૨-૧૦-૧૯૧૧.

તરંગ ૧૮

[બંસી ખજાંકે શેર ઢીયા—એ રાહ.]

સંસાર સુખસે છોર દીયા ? ક્યુ રો રો કરક શેર ઢીયા ?

(સાખી)

- સંસાર સુખસે કુળ મયા, ઔર ક્યુ રોતા દુઃખમાર ?
 મિત લગાના ખજાંકે, ઉતાર હેગા પાર;
 હું યાન યુરસે હુંડ લીયા, સંસાર સુખસે છોર દીયા—૧
- પ્રેમ ખીન પ્રભુ ક્યસે મીલે ? મ્પસી ખજાંકી ખાત ?
 જમ્પસી પ્રીત સંસારમે, હું રાખો ખજાંકી સાથ;
 જહું ઉઘડી ઉતુકે હુંકે દીયા, સંસાર સુખસે છોર દીયા—૨
- પુત દેખા પરિભાર દેખા, દેખા ધન ઔર માલ,
 સખ દેખકે સાંત હો મયે, જુઠા સખ જંગલ;
 બૈસા જનકે યોગ લીયા, સંસાર સુખસે છોર દીયા—૩

આજ કલ કરકે દિન ગયે, ન લીધા આખર સાર,
ખીલી ચુવા જ્યુ લીધે, યું કાલ લેગા ઝડપ માર;

સગપન કી પ્રીતિ તોર દીધા, સંસાર સુખસે છોર દીધા—૪

હસપેં છવા ચલા ગયા, દેહ પરેગા કામ,
મુક્તે બાંધકે અમિ જલાવે, પીછે કરતે કરવત કામ;

તળ સગપનકુ જુલ ગયા, સંસાર સુખસે છોર દીધા—૫

જ્ઞાતકુ દેખેા જ્ઞાનસે, મુખ જગવતકે નામ,
મોહ મમતાકુ છોરકે, ચલ જ જ્ઞાતકે લામ;

યું મનોમન કે મોર દીધા, સંસાર સુખસે છોર દીધા—૬

તરંગ ૧૯

[મોહન ! તારા બુખડાની માયા લાગી છે—એ રાત્રી.]

સાને જીવ ! તું ખોટું કરે તારું રે સંસારીઆમાં ?

એ તો બધું માયા ફેરું લારું રે સંસારીઆમાં—૧

હરિ રસ દાઢે બાળ્યો, તેમાં કેમ તું ન કાઢ્યો ?

હૃદયે જોને ઉપાડું છે તારું રે ! સંસારીઆમાં—૨

પશુ ખાય પંખી ખાય, જન્મી પાછાં મરી જાય;

પશુ હરિ નામ કરતું પ્યારું રે ! સંસારીઆમાં—૩

સગાં સર્વ આપાં જશે, દેહ પડી રહેવા દેશે;

રાખી મમતા બગાડે છે તારું રે ! સંસારીઆમાં—૪

ધન તારું, ધર તારું, પુત્ર પરિવાર સારું;

આખરે તો મેલી જીવું વારું રે ! સંસારીઆમાં—૫

નિર્લેપ થઈ સંસારે રહેજે, કર્તાપણું છોડી દેજે;

ત્યારે તો સુધાયું સર્વ તારું રે ! સંસારીઆમાં—૬

સંસારમાં જો ખુંચી પેઠો, ત્યારે પકશે આત્મી હેઠો;
 મરણ આવે સર્વ શાશે ખારું રે ! સંસારીઆમાં—૭
 બીજી બધી વાતો કીધી, ઉપાધિએ વહેરી લીધી;
 જ્ઞાન ખાંધે મુક્યું જેમ માડું રે ! સંસારીઆમાં—૮
 સંસાર કામ કરતાં રહેતાં, હરિનામ લેતાં દેતાં;
 ખોશ્યું અનુભવિનીએ ખારું રે ! સંસારીઆમાં—૯

તરંગ ૨૦

[માવામાં મનહું મોહું રે પામર માણી—એ શબ્દ.]

સંસાર સધળો જોયો, મિથ્યા માયામાં મોહો, તેં અમુલ્ય બ્યવસર
ખોયો રે !—સંસાર૦ ૧

કરી કસર દિસાવની વાતો, સરવાળા ગણ્યા દિનરાતો, નહોં સેજ નીરાંતો
સોયો રે !—સંસાર૦ ૨

ખાંધી માથે ગાંસડી મોટી, છોડી જોતાં પડી તે ખોટી, બરે કાચળે
કપાસ કોલો રે !—સંસાર૦ ૩

હરી મન થઇ સંસાર, નવ લાખ્યો તેથી પાર, બરી જોળીએ નીર
વલોવ્યો રે !—સંસાર૦ ૪

તેમાં હાથ કશું નહોં આપ્યું, પરમાથ કીધું નવ કાવ્યું,
હાડી ચીર મસોતે લોલો રે !—સંસાર૦ ૫

મજ અર્ધ સેકા ઉમર, તોએ પુરો થયો નહોં કુંગર, હવે લે બ્રહ્મ સુતળી
સોયો રે !—સંસાર૦ ૬

જાર જોઈ દાંડા અંતરમાં, લે જ્ઞાન જપ્પાયા મંતરના, ચોદી ચીર
જેમ જોયો રે !—સંસારં ૭
ધરી જ્ઞાન મોટો વેપાર, અનુભવિનીએ લીધા સાર, રાખ જીવ પ્રભુમાં
પરોયો રે !—સંસારમાં ૮

તા. ૨૫-૩-૧૯૧૨

તરંગ ૨૧

[રામચીની વ્યાસ.]

રે મન! મુરખ તું કેમ થયું? જ્ઞાને ભટકે છે જહાર ?
 જ્ઞાને કારણ વીરૂપણ થઈ, કોની માણે છે વહાર ?—રે મન ૧
 જ્ઞાને કારણ ઉદ્વેગ પડે? જ્ઞાને કાળે પરતાય ?
 જ્ઞાને કારણ ચંચળ થઈ, કોને લેવા તું જાય ?—રે મન ૨
 મારું મારું કરે મન વીગે, તારું નથી રે કોઈ;
 જ્ઞા રે કારણે વલવલે ? જ્ઞાને મરે છે રોઈ ?—રે મન ૩
 બ્રહ્મા બ્રહ્મા કરી જાણુતી, બ્રહ્મા મયાં સર્વ કોઈ;
 સાથે ન શીખાં કોઈ કોઈને, રક્ષાં વીરુપે રે જોઈ.—રે મન ૪
 કો કોને રાખ્યું નહીં, તો શેનું રે વહાઈ ?
 મારું મારું કહેવા તણું, જાણી મીથ્યા રે જાણ.—રે મન ૫
 માટે મન સ્થિર રાખીને, હૃદય મહીં તું વિચાર;
 કોઈ કોઈનું બહીં છે નહીં, રાખો કોના પર ખાર ?—રે મન ૬

સર્વ સમાનજ રાખીને, નવ કર ફાશું કલેસ;
 જોવો વખત આવે તે સમે, સત્વજ બજવો વેધ.—૨ મનં ૭
 અસત્ય વાત વીસારીને, ઝાલો સત્યની રીત;
 મારું તારું સર્વ મુકીને, રાખો સૌ પર પ્રીત.—૨ મનં ૮
 ત્રાસ પામો છો શા થકી ? રાખો શૈની રે ખીક ?
 ફળ ધરજાને મુકીને, કરો ઠેકાણે ઠીક.—૨ મનં ૯
 સમય નથી આ રોવા તણો, માથે બમી રજો કાળ;
 બ્રહ્મ મારગમાં ઉતરી, મુકો ભુડી જંગલ.—૨ મનં ૧૦
 અસત્ય સંસાર છોડીને, બળે વિશ્વ આધાર;
 મનુષ્ય દેહ મોંથો મળ્યો, ન આવે ખીજ વાર.—૨ મનં ૧૧
 સમય હરિ બજવા તણો આવ્યો છે તુંને લ્હાવ;
 વખત વીતે નહોં પછી મળે અનુભવિની રે ! દાવ.—૨ મનં ૧૨

તરંગ ૨૨

[રાજ માઠની ચાલ.]

જય આનંદકારી, બ્રહ્મરૂપ કારી, દેવ તણા દેવેશ !
 સધળે તું તેા વ્યાપી ઉભો, ખાલી જગ્યા નહીં લેશ રે !—જય—૧

ગંગા, યમુના, ગોદાવરી ને તાપી, નર્મદા નીર;
 પૃથિવી, પર્વત, સાગર મંદિરે વ્યાપી રહ્યો તું ધીર રે !—જય—૨

કાશ, અગ્નિ ને પાપાણ્યમાં, સુકા લીલામાં હોય;
 પંચ ધાતુમાં તુંજ વીરાળે, ધટ પટ રૂપે જોય રે !—જય—૩

ઉદ્ધલિટ્ત અંડજ માંદી રહ્યો છે, સ્વેદજમાં તુંજ વાસ;
 જરામુજમાં ત્રેરણા તારી, તુંજ બધે પ્રકાશ રે !—જય—૪

શત્રુ મિત્ર યુવાનને વળી જુદા ને નાનાં બાળ;
 સર્વમાં સત્તા તારી વીકાસી, બાકી રહે જ્ઞાનેા કાળ રે !—જય—૫

પંચભુતમાં તુંજ રહ્યો છે, સધળે તારો જાસ;
 જ્ઞાનથી જોતાં એવું જાણે, જો તિમિર પામે નાશ રે !—જય—૬

જળ, અવની ને આકાશમાં વળી તેજ વાયુમાં પુર;
 અદ્ભુત લીલા તાહરી જોતાં, જરા ન હેપું દૂર રે !—જય—૭
 મારું તે તો તારું હેપું ને બિલ નહીંજ લગાર;
 એવો પ્રેમ જો તુજ પર આવે તો સદેહ છુટે સંસાર રે !—જય—૮
 પુરજુ પ્રેમ જો સદા રહે તો વિશ્લેષ જ્ઞાનો ઉર ?
 સંબંધીઓમાં દેવજ જ્ઞાનો જો તું રહે ભરપુર રે !—જય—૯
 એવા તારા પ્રેમ તણો પ્રભુ ! આપ મને ઉપદેશ;
 સંસારમાંથી ઉઝારીને, મટાડ કષ્ટ ને કલેશ રે !—જય—૧૦
 વેદ પુરાણે તું વ્યાપી રજો છે, ગીતા સ્તોત્રોના પાઠ;
 મુતિ સ્મૃતિ ગાથા કુરાનમાં, બાઈબલમાં કાઠિ ઠાડ રે !—જય—૧૧
 એવું જાણી હું પુજા કરું છું, દિવસને વળી રાત;
 સમતા આપી સ્થિર કર પ્રભુ, કાપી નાખ દગપાત રે !—જય—૧૨
 મોહ ને મનસર જાસે છે શેના ? લોભ અને સો ક્રોધ ?
 એ તો સર્વ તુજ પર થાએ, માટે આવે વિરોધ રે !—જય—૧૩
 પ્રેમ થકા હું પુજા કરું ને ચંદન ચરમું ચિત્ત;
 ધ્યાન તણો હું હુપ ધરું ને પુષ્પ ચઢાવું ચિત્ત રે !—જય—૧૪
 નૈવેદ્ય તો નિષ્કામ તણું ને ફળ મુકું અભદેવ !
 જાવ ધરી આરોગજે, એમ અંતર આરતી સંવ રે !—જય—૧૫
 મુખવાસમાં મુકું વળી હું તો માન અને અપમાન;
 કરુણા કાથો ને સતોષ સોપારી, પ્રભુ ! તું કરજો પાન રે !—જય—૧૬
 ઉર્મિ તૃપ્ત્યા તારી હું રાખું, તુજ તણું છે લક્ષ્ય;
 અહંતા, મમતા, કલક્ષણ કર પ્રભુ ! સૌ શુભ રે !—જય—૧૭
 મન મંદિરમાં સેજ ખીછાવું, પોઢાહું ઉર અવાસ;
 અનુભવિનીને આનંદ આપી, રહેજો હૃદય આકાશ રે !—જય—૧૮

તરંગ ૨૩

[મારું જુઠાવન છે કહું? વૈકુંઠ નહીં આણું—એ શબ્દ.]

મારું બ્રહ્મભજન છે કહું? મા રે તે ગાણું;
 એ જ્ઞાન બાણું છે કહું? મારે સિદ્ધ થાણું. ૧

માયામાં જે સુખજ હોય તો જ્ઞાને કરે પોકાર રે?
 ઋષિ મુનિઓ તપ કરીને રહેતા બ્રહ્મ આધાર. મારે ૨

રામ જીઓને, કૃષ્ણજી જીઓ, જીઓ કપિલજી દેવ રે;
 ઉદ્ધવ, વિદુર, પાંડવ જીઓ, જીઓને શુક દેવ. મારે ૩

રામાયણ ને બારત જીઓ, જીઓ ભાગવત સાર રે;
 ગીતામાં પણ નેમ રચાયું, સાંખ્યનો લેજો પાર. મારે ૪

બીજામાં છે ખટખટ બારે, માયાનો વિસ્તાર રે;
 બ્રહ્મભજનથી સમતા આવે, ઉતા રે બવબાર. મારે ૫

મેલે તણી તો નાવ છે, એમાં આકુ અવજીન કાંઈ રે;
 પોતે પોતાથી કરી લેવાનું, અગ પડે ન બાઈ! મારે ૬

મનની વૃત્તિ શાંત કરીને, કરોને સર્વ કામ રે;
 કરતાં કરતાં ખાતાં પીતાં બળવા આત્મારામ. મારે૦ ૭
 એમ કરતાં ત્યાં મળશે પોતે હૃદયે પુરણુ જાણ રે;
 જાળ સંસારની સહજે તુટશે, મટશે ખોટો જામ. મારે૦ ૮

તા. ૧-૭-૧૯૧૨.

તરંગ ૨૪

આશા ગોડીની આસ.]

સત્સંગનો લઢાવ લે પ્રાણી ! તું તો સત્સંગનો લઢાવ લે;
 સત્સંગ તો છે સધળે ઉપયોગી, સર્વ પ્રાણીને મુક્તિ દે. પ્રાણીં ૧
 કુડાં કમેથી અસંગ રાખે, રુડાં માર્ગ બતાવી દે. પ્રાણીં ૨
 સંગજ ચાતાં સંકટ ટાળે, અંતર પ્રેમ પુરી દે. પ્રાણીં ૩
 ત્રિવિધ તાપે બળતાં ઉગારે, ચિત્તમાં શાંતિ દે. પ્રાણીં ૪
 જ્ઞાન વિવેકે નિર્મલતા આવે, મોક્ષ માર્ગ બતાવી દે. પ્રાણીં ૫
 આનંદ આપી ઉત્સાહ વધારે, શરીરે સક્તિ દે. પ્રાણીં ૬
 સત્સંગમાં છે અદ્વિત શક્તિ, હરિજન હોય તે લે. પ્રાણીં ૭

તરંગ ૨૫

[આજ ઉપરનીજ.

સત્સંગ રસને પીધો, જ્ઞેને પ્રાણી ! સત્સંગ રસને પીધો;
 બ્રહ્મથી રસ બ્રહ્માણ્યે પીધો, માનસ પુત્રને રેડી દીધો. જ્ઞેને ૦ ૧
 વસિષ્ઠજીએ પહેલો રે પીધો, વિશ્વામિત્રે ઉર લીધો. જ્ઞેને ૦ ૨
 રસપ્રતાપે તપજ્ઞ કૃષ્ણયુગં, કૌશલને કાઢી દીધો. જ્ઞેને ૦ ૩
 વાસ્ત્મીકીજીએ વનમાં પીધો, કુડો માર્ગજ છાડી દીધો. જ્ઞેને ૦ ૪
 દેવદ્યુતીએ પુત્રની પાસે જ્ઞાન રસ ધણો પીધો. જ્ઞેને ૦ ૫
 પાંચ પાંડવે માતા પ્રતાપે ધર્મ તણો રસ પીધો. જ્ઞેને ૦ ૬
 બાણ્ણાવળી અર્જુનજીને શ્રીકૃષ્ણે રસ દીધો. જ્ઞેને ૦ ૭
 મૈત્રેયી સતીએ પતિ પાસેથી પુરણ બ્રહ્મ રસ પીધો. જ્ઞેને ૦ ૮
 પીનારા તે પાર ઉતરીઆ, ભાવ ધરી જોણે પીધો. જ્ઞેને ૦ ૯

તરંગ ૨૬

[માફે વૃંદાવન છે રુડું રે! લૈકુઠ નહીં આલું—એ વાહ.

હરિ! સંતસમાગમ સારે રે, ભવજળ તરવાને;
આ લાગે બ્રહ્મ મન પ્યારે રે, સુકૃત કરવાને. ૧.

હરિની વાતો ને હરિનાં ગીતો, હરિના ગુણ મવાય રે;
સંકલ્પ વિકલ્પ દળી જાય ને હરિપદ રુડું પમાય.

ભવજળી૦ ૨

કટુ વાણી મુખે ન આવે, બ્રહ્મ શબ્દ ઉચ્ચાર રે;
અબ્યાસ કરતાં સ્થિરતા આવે જવાને ભવપાર.

ભવજળી૦ ૩

અનુભવિનીને રંગ જ લાગ્યો, સંતોમાં જ્ઞાંતિ વાળે રે;
સંસાર ઉપાધિ આઘી ખસે ને બ્રહ્મપદ પાસે આવે.

ભવજળી૦ ૪

તા. ૨૭-૭-૧૯૧૨

તરંગ ૨૭

[રાજ ઉપરનોજ.]

તારો મહિમા કેમ ગવાય જવજળ તરવાને ?
 ક્યાં અખંડ શાંતિ થાય સંસાર તરવાને ?
 મોટા મોટા ઋષિ મુનિઓ તે પણ પાછા પડતા રે;
 કોણ મનુ' વિશ્વંભર મારું ? વિધિ આવે નડતાં. સંસાર ૦ ૧
 તારી પ્રેરણા પ્રભુજી થાતાં, વાર ન લાગે જાગી રે;
 સર્વ છોડી હું શરણે આવી, રહી છું તુજને બાજી. સંસાર ૦ ૨
 મારાં જેવાં ફેક ઉગાર્યાં, ફેકને લીધાં શરણે રે;
 તારા મુણનો પાર નથી ને, કયી રીતે કે વરણે રે ? સંસાર ૦ ૩
 સાગર જળનો ખડીઓ કરું ને, પૃથ્વી ફેરા કાગળ રે;
 જગત જાડની લેખણ કરી તે મુકું જારદા આગલ. સંસાર ૦ ૪
 રહિત ન થાય લખતાં એ તો, અને લખે મુગ ચાર રે;
 તુજ મુણનો તોએ પાર ન આવે, કોણ મનુ' આ નાર ? સંસાર ૦ ૫
 મેરુનું તો તણ કરે ને તણનો કરે તું કુંગર રે;
 અહ્ય આમુખ્યમાં તુને જાણી પૂર્ણ કરું મુજ ઉમ્મર. સંસાર ૦ ૬
 અનુભવિનીનું લક્ષ્યજ લાગ્યું, હવે ન પડશે પાછું રે;
 પલક માત્ર તુજ થકી હું ખસું નહીં એ માયું રે. સંસાર ૦ ૭

તરંગ ૨૮

[આશાબેઠીની આશ.]

ફાણે દીઠી છે કાલ, જગતમાં ફાણે દીઠી છે કાલ ?
 આજે ગાડા ઘોડે ફરતાં, કાલે ઘોડે પગપાળા. જગતમાં ૧
 આજે જગપલંગે પોટે, કાલે પોટે ઘાડતાલ. જગતમાં ૨
 આજે સાલદુશાલી ઝોટે, કાલે ચૌથરીઆ દાલ. જગતમાં ૩
 આજે પદવાળ પ્રેમે આરોગે, કાલે પીડે ભુખે બાળ. જગતમાં ૪
 આજે માણેક મોતી વહોરે, કાલે જમે વેચી શાલ. જગતમાં ૫
 આજે જ્ઞાન વિદ્યામાં બુધે, કાલે ગાંડા ઇસ્પીતાલ. જગતમાં ૬
 આજે ધનના મહે વહે છે, કાલે કહે: બિછીનું આલ. જગતમાં ૭
 જે મુખે 'અમામમા' કહેતાં તે મુખે કહે: આગે બાળ. જગતમાં ૮
 આજ કુટુંબ પરિવાર ભેટાં, કાલે ઝુકાવી લે કાળ. જગતમાં ૯
 જે મુખે વિરાગી કહેતાં તે મુખે કોધની ઝાળ. જગતમાં ૧૦
 જે મુખે રામ નામ દેતાં તે મુખે છુંડી ગાળ. જગતમાં ૧૧
 જે મુખે કહે મને લોભજ નથી તે મુખે કહે: ધન ધાલ. જગતમાં ૧૨

પળ પર પોતા કેરી ઇચ્છા, પીરસેલી આવી થાળ. જગતમાં ૧૩
 ઉંચો હાથ કરી મુખે ન અડીઓ, દોડતો આંખો કાળ. જગતમાં ૧૪
 અહંતા મમતા સૌને ભમાવે, ચલાવે અવળી ચાલ. જગતમાં ૧૫
 માટે દુષ્ટરૂપ એને મણીને જ્ઞાન કુવે એને ડાલ. જગતમાં ૧૬
 પ્રારબ્ધ થોડે આવી મળે તે ભોગવી જાહેને ભાળ. જગતમાં ૧૭
 સુખદુઃખ કોઈ વસ્તુ નથી એ ચિત્ત વિચારને હાલ. જગતમાં ૧૮
 સંસાર કેરા ખેલ છે ખોટા, દીસે એ આળપપાળ. જગતમાં ૧૯
 જેને અનુભવ હોય તે જાણે, બીજને ન હોય ખ્યાલ. જગતમાં ૨૦
 જ્ઞાને કાળે કડવાં વેણાં વહી ઉતારે વદાલ ? જગતમાં ૨૧
 ઉદ્ધમ કરીને હેત વધારે, તેથી વીતે આનંદે કાળ. જગતમાં ૨૨
 તુચ્છ વાણીને તુચ્છકારી કાઢો, બાધા પ્રેમની પાળ. જગતમાં ૨૩
 આપવું લેવું કાંઈ ન પડશે, પર મન ચાલ તેથી ન્યાલ. જગતમાં ૨૪
 બીજા શુશ્રુ કાંઈ યાદ ન આવે, આવે વચન પ્રેમાળ. જગતમાં ૨૫
 મુલા પછી તો કાંઈ નવ રહેતું, રહે પ્રેમ વચન વિશ્વાળ. જગતમાં ૨૬
 અનુભવિનીએ અનુભવ કાધો, જોઈ જગતની જાળ. જગતમાં ૨૭
 જાળમાં જો કદી વધુ પેઠા નીકળતાં પડશે જ્ઞાળ. જગતમાં ૨૮
 નિષ્કામ કર્મ કરતાં રહીને હૃદયે પ્રેમને પાળ. જગતમાં ૨૯

તરંગ ૨૯

[૨૪ ઉપવેશ.]

રુકું વધારેા જ્ઞાન, બેનો ! તમે રુકું વધારેા જ્ઞાન.
 અજ્ઞાન અવસ્થા પશુ સરીખી ખાવે પીવે ગુલતાન. બેનો ! તમે ૧
 સ્મૃત જેણે કાધું નહીં તે જીભાં તોએ હેવાન. બેનો ! તમે ૨
 જ્ઞાન અને ગુણથી જે દીપતાં તેનાં છે યશોમાન. બેનો ! તમે ૩
 અજ્ઞાની અવગુણમાં હુમે, જગત તણું નહીં જાન. બેનો ! તમે ૪
 અગણિત ઉદ્ભવ ચાલ્યા આવે, હોય જ્યાંબધુ જ્ઞાન. બેનો ! તમે ૫
 માટે મહીલા ! મહી પરે સૌ ગાએ જ્ઞાનનું જ્ઞાન. બેનો ! તમે ૬
 મથન કરશેા મનનું ત્યારે યશેા તમે ગુણવાન. બેનો ! તમે ૭
 સંપીને સદ્ગુણ વધારેા મળશે લારે માન. બેનો ! તમે ૮
 વિવેકથી જો વર્તન કરશેા સહેજે મળશે જ્ઞાન. બેનો ! તમે ૯
 જાગે ઔષધ કડવું જાલે પશુ કરજો તેનું પાન. બેનો ! તમે ૧૦

તરંગ ૩૦

[રામ નામ છાંદકી રે એ પુનની રાજ.]

અહરસ રંગમાં રે આવે હરિમન । રમીએ.

અહનતા જ્ઞાનમાં ને તાળીના તાનમાં અહ અનાંદમાં જમીએ રે. અહરસ૦ ૧
 સંસારના સાલથી, મોહની જળથી, શાને તે દુઃખડાં ખમીએ રે? અહરસ૦ ૨
 સંસારના કામમાં ને લોકોના ઠામમાં, ચંચળ ચિત્તને દમીએ રે. અહરસ૦ ૩
 સંતોના સંગમાં ને એસાં ભિંગમાં, પ્રેમના પકવાન જમીએ રે. અહરસ૦ ૪
 રાખેને સમતા ને ધરેને દહતા, અહસુરતામાં શમીએ રે. અહરસ૦ ૫
 એકલક્ષ્ય થાતાં ને હરિગુણ ગાતાં પ્રાણધમણુને ધમીએ રે. અહરસ૦ ૬
 હરતાં ને ફરતાં ને સુતાં ને બેઠાં અહચરુને નમીએ રે. અહરસ૦ ૭

તા. ૨૪-૧૦-૧૨.

તરંગ ૩૧

[પુનઃ ચાંદની ખીલી પુરી અહીં છે--એ સહ.]

ચિત્તા ! પોંદ દરે તું જાણપૂર્વિકા પામમાં છે !
 શાને અંચલ થઈને ફરતું રહે છે બહાર ?
 તુંને શાંત મળશે જાણ તારું વિચાર. ૧

(સાખી)

જાણપૂર્વિકા પાધરી દીસે મુંદર પાંદ;
 તે મુકી અવળું ચઢે ભરમાવા શા માટે ?
 છે જાણપૂર્વિકા માત્ર અતિ રંગાઆમણો છે !
 જેનું વર્ણન કરતા લાગે સૌ સુખ સાર. ચિત્તા ૦ ૨

(સાખી)

વિવેક વિચાર ઉભા રહ્યા પ્રથમજ દારે લાંચ;
 તે વટી તું આમળ જળે વિતયને વાણી માંઘ.

નિમંત્રણ શ્રુદ્ધિબલીમાં વેગે તું તો ચાલજે રે !
ત્યાં તો સાંભળશે તું અભિશપ્ત કે કાન. ચિત્રાં ૦ ૦

(સાખી)

દ્વાર વિપથ જે પાંચ છે બંધ થશે તે વાર;
અર્થઅશુભ મિત્રાધ જતાં ઉઘડશે અંતર દાર.
તું તો સ્થિર બનીને ઉભું રહેજે બારમાં રે !
અહંતા મમતાને તું ત્યાગી દેજે વીર ! ચિત્રાં ૦ ૪

(સાખી)

એ વટવું બહુ દોઢવું, ધીરજ રાખી ધીર !
આમળ તું ચાલ્યું જશે, અહા દશેજ સમીપ.
જપજે અભાક્ષરનો જપ પછી તું પ્રેમથી રે !
તેથી સત્ય કહું છું; પહોંચી જશે પાર. ચિત્રાં ૦ ૫

(સાખી)

ઉપલા ગઢ ચઢવા ખરા સંખ્યા જેની સાત;
સંસારે કોઈ વીરલા વટતા એ બલી ભાત.
તોએ સહેલો સુખમ સુંદર રસો અભનો રે !
એ તો નિશ્ચે નારા આત્મા કેરી પાસ. ચિત્રાં ૦ ૬

(સાખી)

કાયર થઈ કંટાળશે ખોશે રૂડા દાવ;
મોંધેરા મનખો મળ્યો, લે લાખેણો લ્હાવ.
મારું વચન સુધ્ધી મા થાઈશ તું તો આકળું રે !
ફરીથી વખત વીતેલો નહીં આવે તુજ હાથ. ! ચિત્રાં ૦ ૭

તરંગ ૩૨

[સાખી.]

જનની જહર જન્મ્યા પછી મરવાના સૌ માનવી;
 ભાવિ હોય તે સાંપડે, દૈવ તણ્ણી ગતિ માનવી. ૧
 હારે તો હરિ નહીં મળે, છે પંથ પ્રભુનો પાધરો;
 સુખ નથી સંસારમાં, ચિંતા શાને મન કરો? ૨
 સુખ હોય સંસારમાં, મોટા શીઠ તેને તજે;
 સુખ હોય સંસારમાં તો ક્યમ ધ્વિરને બળે? ૩
 નારી તજી બરથરી, કીધો ગુફા વાસ;
 વૈધવ્ય શોભાવવા મીરાં મહ પ્રભુ પાસ. ૪
 સંસાર નરસિંહે તજ્યો કરતાલો લજ હાથ;
 ગંગાતટ કસ્યપ ગયા દીતિ અદીતિનાથ. ૫
 ચિત્તને ચંચલ નવ કરો, રાખો મનને હાથ;
 જમ મૃગજલ સમ જાણીને બળે વિધનો નાથ. ૬

તરંગ ૩૩

[દેખો સખી! જમાઈ આવે નંદી વાહન કરે મોરે આંબનીએ—એ રાત્ર]

અલો, અલોરે સખી! હુંદણુ જપાએ, ઘટ મંદિરમેં આપ મીલે;
પંચ છરીદાર પ્રાન રહત હય, ખમાખમા પુકારત હય.

અલો૦ ૧

રાત દિન સખ ફેરા શીરત હય, ચોકા પ્રભુકો કરત રહે;
ધનકી પીછે કોટ અણા હય, સાત છુરજસે જાનત હય.

અલો૦ ૨

પંચ કોય ઉનમેં લાંકાર રહત હય, ખોલ ખોલ નહીં ખુલતે હય;
પંચ હાસીકું કુકમ દેવત, પલમેં અલત શીરતે હય.

અલો૦ ૩

એહી છોર કરે અંદર જાના ચાર પ્રધાનકુ મીલતે હય;
સખ સખી મીલકે દેખન આઈ, એહી ગઢમે શ્યામ છુપત હય.

અલો૦ ૪

સતોષ સખીકુ આગે કરકે જાન સખી તબ દોરત હય;
પ્રભુ આગનમેં ખડી રહી તબ સમતા સાનમેં સમજવત હય.

અંશે।૦ ૫

શાંતિસખી તબ રિઘર રહી, સુરતા મીલને ચાહત હય;
સખ સખીઅનકુ પ્રભુ મીલ્યા તબ બહારનમેં ગીરત હય,

અંશે।૦ ૬

તા. ૨૪-૧૧-૧૯૧૩.

તરંગ ૩૪

[સખી! પદવાની પછી પ્રીત અતમત હુલી રે—એ શબ્દ.]

- સખી! પડવે તે પુરણુ બ્રહ્મ જોવા ચાલી રે!
 દૂર કરી મુજ ખોટા બ્રમ, આનંદે મહાલી રે! ૧
- સખી! બીજે તે બેડી શૂન્ય, ધરમાં ન મમતું રે!
 બેગાં ચાપ જ્યાં હરિજન મન ભાં ભમતું રે! ૨
- સખી! ત્રીજે તે તુરત વાત હૃદયે ખારી રે!
 ભાં જાવા ફેરી ખાંત મેં તો વિચારી રે! ૩
- સખી! ચોથે તે ચિંતન ચિત્તમાં મેં કરીઆં રે!
 બ્રહ્મ જ્ઞાન તણાં જે મીત અવણે ધરીઆં રે! ૪
- સખી! પાંચમે પાર્વતીબાઇ ચુરતી આશે રે!
 હું તો તેની પુઠે ધાઇ રહી વિશ્વાસે રે! ૫
- સખી! છઠે તે છેતરાઇ આપ પાછી વળતી રે!
 જોઈ ચુરવર ફરું માપ રહી વલવલતી રે! ૬

- સખી! સાતમે સુંદર સ્થામ નયને નીરખ્યા રે!
ખટ માસને પ્રાણુયામ હૈડાં હરખ્યાં રે! ૭
- સખી! આઠમે ઉંમરખાધ મુજને નડીઓ રે!
જે પ્રેમ હતો અવાત પાછો પડીઓ રે! ૮
- સખી! નોમે નિરાસા નીર નેત્રે ભરીઆં રે!
હીડાં જ્ઞાન ગંગાનાં તીર વેગે સાચરીઆં રે! ૯
- સખી! દસમે ગીતાસાર મનમાં ભરીઓ રે!
પછી અમ કરી કે અપાર ઉમંગ આદરીઓ રે! ૧૦
- સખી! એકાદશી આનંદ અંગમાં વ્યાપ્યો રે!
મનડા મહી પુણ્યાનંદ પ્રેમથી સ્થાપ્યો રે! ૧૧
- સખી! બારમે કે કે વિદ્ય આલે નડતાં રે!
રાત્રિ મહી એ સિદ્ધન ઉપર પડતા રે! ૧૨
- સખી! ત્રેસમે ત્રીસ વંશગ્ય આલે ને જાયે રે!
જે દોષજ પુરું બાગ્ય તે તે ન જુલાય રે! ૧૩
- સખી! ચૌદમે ચિત્તકું ધીર થાવાને ચિંત્તું રે!
પશુ માયાનું વાદળચીર નથી ઓસરતું રે! ૧૪
- સખી! પુનમે પૂરણુ બ્રહ્મ બીતર બાળું રે!
કે વેહું અદ્ભુત અમ કરું અજવાળું રે! ૧૫

તરંગ ૩૫

[વાંસલડી ! વેરણુ થઈ હું જાગી--એ વાલ.]

- વાંસલડી વાગી ને હું જાગી, સુરતા રે મારી બ્રહ્મ વીશે જાગી.
પહેસો રે શબ્દ ઘોષ તણે ગાળે, પછી રે રણડિ કાંચ તણે રાળે;
મધુરો નાદ બ્રહ્મ તણે ગાળે. વાંસલડી ૧
- સુષ્ટી રે શીંગી મનકું હું તો જુલો, નાદે હું તો થઈ રહી રસધેલી;
હૃદયે વહી રહી રંગ તણી રેલી. વાંસલડી ૨
- મનકું બધું સિંધર થઈ ગયું મારું, બહારનું બધું થઈ રહ્યું બારું બારું;
ધટમાં દીકું બ્રહ્મ તણું બારું. વાંસલડી ૩
- ધંટાનાદ મુંજી રજો બ્રહ્મમાં, અંતર રંગ ઉછળ્યો આનંદમાં;
અકારું દીકું માયાના હૃદમાં. વાંસલડી ૪
- પડી રે મુને જ્ઞાન તણી કે ગમ, શોધ્યું પછી ધટ તણું એ જ્ઞાન;
ચિત્તે ચોટ્યું બ્રહ્મરૂપ અખંડ. વાંસલડી ૫

તરંગ ૩૬

બીજમત્પતિ પ્રજા! આપ સન્મતિ—એ શબ્દ.]

ચિત્ત સ્થિર કરો, દ્વેષ પરહરો;
સ્વરૂપ પ્રેમ બ્રહ્મ કેરું ઉર સદા ધરો.

રાગદ્વેષના રંગમાં સૌ ખાતા રહો છો માર; તોએ ના'વે સાન તમેને રહેતા આ સંસાર. ચિત્ત૦ ૧
માતા દેખી, પિતા દેખા, દેખે સહોદર બાઈ; પુત્રો પુત્રી પૌત્ર દેખા, દેખા વધુ જમાઈ. ચિત્ત૦ ૨
સાસુ દેખી, સસરા દેખા, દેખી નણુંદ જોડાણી; દીઆર જોડ બત્રીજ દેખા, દેખી પડોસ પીતરાણી. ચિત્ત૦ ૩
પ્રિતમ દેખા, પ્યારી દેખી, સ્વાર્થ કેરી સગાઈ; આત્મી પ્રીતિ ચોરી દેખી, જીવિત રહું જળાઈ. ચિત્ત૦ ૪
ભાગ દેખા, ભાગ દેખા, દેખા ધર ને બાર; ધન દોલત ને માલ દેખા, છુટી જતાં સંસાર. ચિત્ત૦ ૫

- અવધન દેખા, વૈવન દેખા, છુદ્ધાપનકા સાર;
અવલ તો કોઈ રહેતા નહીં હા ! દેખો સળ સંસાર. ચિત્ર૦ ૬
- અવની સંગે કોઈ ન રહેતા, એકલ આતમ રામ;
રાગ દેવકી મહી લેકર હીરતા ધામે ધામ. ચિત્ર૦ ૭
- સુખ દુઃખકા બંધન બાંધ્યા, છુદ્ધી રખતા હામ;
ચેતન જાગે કોઈ ન રાખે દેખત ગામે ગામ. ચિત્ર૦ ૮
- આવે નહીં. કોઈ જાગે નહીં, કોઈ રહે નહીં સંબંધ;
તોખી જાગરે અલગ રહેતા, બાધે આપે બંધ. ચિત્ર૦ ૯
- પ્રસન્ન ચિત્તકી મોળી કરના, બરના કીમતી બાર;
જેહી બારકા બાર ન લાગે, તરી જાના સંસાર. ચિત્ર૦ ૧૦
- શાંતિ સમતા ચિત્તમેં બરના, બરના કો આનંદ;
ક્ષમા દયા ધીરજકુ ધરના, મીલે સમિધદાનંદ. ચિત્ર૦ ૧૧
- સળમેં એહી સ્વરૂપ રહેતા નહીં કોઈ ખાલી ઠામ;
સળ બીતરમેં જાગ બેઠે સળકા આત્મા રામ. ચિત્ર૦ ૧૨
- અહંતા મમતા એમાં નહીં, નહીં રાગ નહીં દોષ;
માન અને અપમાન 'કે નહીં, બંધન નાહીં લેશ. ચિત્ર૦ ૧૩

તરંગ ૩૭

[રમે એકીઠડે જમના પર કહાન--એ રાહ.]

દુર્જનીઆનું માનો રે અહેશાન, એથી ચારો સ્વરૂપનું જાન.
દુર્જનીઆનું ૦

દુર્જનનું વચન કડવું લાગે, એથી બાણ હૃદય મહીં વાગે;
તારે આવે સમના કેરું જાન. દુર્જનીઆનું ૧

તેની ચિત્તમાં અંચળ ચાલ ધરો, ઉપરાંત પ્રેમથી કામા કરો;
જોઇ છોડી દીઓ અજાન. દુર્જનીઆનું ૨

ભોજન કરે ત્યાં નેત્રે ન્યાળી, જુઓ આળસ તેના ઉરનું ભાળી;
કરો બાહ્ય ભજનનું જાન. દુર્જનીઆનું ૩

તેના કાય વીશે નહીં ભક્ષ ભહો, તેની સાથ માયાળુ વાધી વહો;
બનો એક આત્મામાં ગુલતાન. દુર્જનીઆનું ૪

દુર્જનથી શાંતિ સહજ આવે, તેનાં કર્તવ્યો ધીરજ લાવે;
શાય સદ્ગુણ કેરી જાન. દુર્જનીઆનું ૫

તરછોડે વળી તમને જ્યારે, સિમત હાસ્ય કરો મુખથી ત્યારે;
 તેથી તજ દેશે અપમાન. દુર્જનીઆનું ૧
 એ તો મૂર્ખ મનુષ્યની કદાવે રીતિ, એના ગુણ તથા એ પ્રકૃતિ;
 તેમાં જ્ઞાને ખુબ્બો તમ જ્ઞાન? દુર્જનીઆનું ૭
 દુર્જનના અવગુણ સૌ છોડી, લઈ ગુણ ને જાઓ સમીપ દોડી;
 જેથી મળશે હૃદય લગવાન. દુર્જનીઆનું ૮

તા. ૧૧-૧-૧૯૧૪.

તરંગ ૩૮

ચિત્ત ! તું શીદને ચિત્તા કરે—એ સાક્ષ.]

જીવ ! તું શા ને કલેશજ કરે ? તાહરું એમાં કેના સરે.
 અજ્ઞાનીની સાથ રહે તું બ્યમતેમ મુખ ઉચ્ચરે;
 જ્ઞાન તણી તુજ શુદ્ધિ જ્ઞાને પળમાં નીચી પડે ? જીવ૦ ૧
 અજ્ઞાનીના શબ્દ સુણી તું જ્ઞાને અંતર બળે ?
 જ્ઞાન થકી તું બધું થકનિ સહેજે તેમાં બળે. જીવ૦ ૨
 જ્ઞાન તણ્યાં બક્ષણુ શાં શાં છે, તે પાછળ જો પળે;
 જો તારામાં જ્ઞાન હોય તો ચિત્ત કદી નવ ચળે. જીવ૦ ૩
 કોણ તું ને કોણ બીણું એમ દૂત બાવ કેમ ધરે ?
 અદૃત તારું ક્યાં ચલું ? તું સામું બકવાદ કરે. જીવ૦ ૪
 સ્વરૂપ તુંતો મુકી ઉચું મીન કેમ વીસરે ?
 બ્રહ્મ બજીને જ્ઞાંત થકશ તો સહેજે કારજ સરે. જીવ૦ ૫
 વિચાર વિનાના માણસ તે તો વાણી કડવી વહે;
 જેની જેવી શુદ્ધિ હોય તે ચાહે તેવે પહે. જીવ૦ ૬

તરંગ ૩૯

[ક્યાં ગયો પેલો મોક્ષીવાળો અમારા કુંચદ ખોલી રે?—એ રાજ.]

- સત્ય વસ્તુને શોધી કાઢો જે છે તમારી પાસે રે;
મધ્યા વસ્તુ દૂર કરો તો જ્યોતિ પૂર્ણ પ્રકાશે રે. સત્ય ૦ ૧
- દેવી આસુરી ગીતા માંહે કહી શ્રીકૃષ્ણે મુખે રે;
આસુરીને અળગી કરજો, દેવી મેળવો મુખે રે. સત્ય ૦ ૨
- હયા ક્ષમા ધીરજને ધરજો, હિંસા ગ્રણી ન કરવી રે;
અપરહિત તો મનથી થાવું, શુદ્ધિ અંતર ધરવી રે. સત્ય ૦ ૩
- સ્થિરતા યોગની ચિત્તે રાખી હૃદય નિમ્ન કરજો રે;
તપ યત્ન ને સત્યથી ચાલી દ્વાપ મન નવ ધરજો રે. સત્ય ૦ ૪
- ભાગવત્તિને નિઃકપટતા શાંતિએ સુખ થાય રે;
ધામે ધામે અભ્યાસ કરતાં આસુરી આવી જાય રે. સત્ય ૦ ૫
- લોભુપતા નવ રાખો કક્ષાની કામળતા લોકલાજ રે;
પવિત્રપણું ને દ્રોહરહિતના, મન ધચ્છા કરો ભાગ રે. સત્ય ૦ ૬

દેવી સંપત્તે બાવીસ ગુણુ છે, તેજસ્વી એથી થવાય રે;
 હરિજન હશે તે ગુણુ આ ધરીને આત્મ સ્વરૂપ બાધી જાય રે.   સત્ય૦ ૭
 સત્ય કેરી સ્થિરતા થાશે, અસત્ય જાશે દૂર રે;
 દિવસે દિવસે સમીપ જાશે જ્યાં પુરણુ બ્રહ્મ પુર રે.   સત્ય૦ ૮

તરંગ ૪૦

[શાંત શાંત સકળ સ્થળે શાંત ચિત્ત સાકં એ રાહ.]

નિત્ય શુદ્ધ શુદ્ધ મુક્ત તુંજ તુંજ તું;
 તું અનંત, તું અખંડ, તું અસંગ તું. નિત્ય૦ ૧
 જ્ઞાન જ્ઞાન બોધ રૂપ તુંજ તુંજ તું;
 તું અભાંડ, તુંજ પિંડે, વસ્તુબાપી તું. નિત્ય૦ ૨
 આનંદ ચિર રિચર ધાર તુંજ તુંજ તું;
 આકાર નિરાકાર તું, આધાર એક તું. નિત્ય૦ ૩
 વાસ જાસ ઝંકાર તુંજ તુંજ તું;
 તુંજ વેદ, તું સવેદ અબેદ એક તું. નિત્ય૦ ૪
 નિત્યલક્ષી સાક્ષી સુરતાએ તુંજ તું;
 તુંજ બ્રહ્મ, ચેતના ને શક્તિએ હા! તું. નિત્ય૦ ૫

૬૫

સાર નમસ્કાર વહાર તુંજ તુંજ તું;
તુંજ ખ્યાન ખ્યાતા તું ધ્યેય રૂપ તું. નિત્ય૦ ૬
સાગી કુન અનુભવોમાં તુંજ તુંજ તું;
સંસારપાર કાદનાર તુંજ તુંજ તું. નિત્ય૦ ૭

તા. ૧૨-૪-૧૫

તરંગ ૪૧

શીખ સાચુછ દેહે રે વહુછ ! રહો કંઠિ—એ રાજ.

ધન્ય દેવદ્વિતિ માનારે ! વખાણું ભાગ્ય શુ તારું ?
 ગુણુ ગાવા તારા રે તલસ્થું મન મારું. ધન્ય૦ ૧

હોંદુ આસે। ધડીઆં રે કે તારા પિતાએ;
 રણાં આળે અમરજ એ, જગેજગ વંચાએ. ધન્ય૦ ૨

મનુસ્મૃતિ નામે રે મોક તે જાણે છે;
 તે રાજ્યનાં રાણી રે શતરૂપા નિશ્ચે. ધન્ય૦ ૩

એ રાજ્યનાં પુત્રી તો તમે દેવદ્વિતિ ! કહાવો;
 નીતિ અતિ શીખીને રે રખાનો લીધ લહાવો. ધન્ય૦ ૪

અયાં જ્યારે મોટાં રે સ્વીકાર્યાં કહં મને;
 તજી રાજ્યને આજ્યાં રે વન પનિની સંગે. ધન્ય૦ ૫

પતિ અરણુની સેવા રે પ્રેમ અજી તમે કીધી;
 રીઝવ્યા પતિને રે આરા શીર લીધી. ધન્ય૦ ૬

તે પુણ્યે મગટયા રે કપિલજી હેવ સમા;
 તેણે સાંખ્ય બનાવ્યું રે યયા જગજનહીતા. ધન્ય૦ ૭
 પયપાન ઉગ્ગજ્યું રે તુંજ સમ માતાનું;
 તુંજ જેવી જનનીનો પુત્ર શું વખાણું ? ધન્ય૦ ૮
 તુંજ જેવી મહીલા રે મહી ઉપર યાશે;
 એવા પુત્રો જનમ્યે રે દેશનું કુઃખ જશે. ધન્ય૦ ૯

તરંગ ૪૨

જાળના કાચકા ! જાંઝવાં જોઈ શું રાખે એ બાળનની સાથે.]

ઓ સુરતા ! સહીઅર ! બાહેર શું તું શોધે !
તુંને માયા વચમાં રાખે રે.

ઓ સુરતા૦ ૧

મારજ બે જાવાના મુકી આડી અવળી દોડે;
હાડા પિંચલા બે સાહેલી લાઇ જશે તુંને કોડે.

ઓ સુરતા૦ ૨

ધોય જ્યાતાને એક કરીને ચંચલ ચિત્તને રાખે;
પ્રકાશને તું પ્રત્યક્ષ દેખી, તે પર જો તું ચોંટે રે

ઓ સુરતા૦ ૩

અંધારું ત્યાં અલોપ થશે ને રહેશે પછી છિન્નજ;
થોડું થોડું કરતાં સુરતા ! બનશે સ્વયં પ્રકાશ રે.

ઓ સુરતા૦ ૪

તા. ૨૫-૭-૧૯

તરંગ ૪૩

[૫૬.]

મથ તો કરુંસા રખુંગી શિવકા.
 શિવને ચંદ્ર બદનમેં દીયો હય;
 મળેમેં બેરોંગ શિવને લગાય. મયં ૧
 નંદી બેલ સવારી કીયો હય;
 સળ અંગ બજુત લગાય. મયં ૨
 મૂગ ચર્મપેં આસન કીયો હય;
 શીશપેં ગંગા શિવને છુપાય. મયં ૩
 પાર્વતી મોહમેં શિવને લીયો હય;
 હરદ્વારમેં આસન લગાયા. મયં ૪
 વિષપાન શિવને કીયા હય;
 નીલકંઠ નામ શિવ ધરાયા. મયં ૫
 દેવોને પોકસ પૂજા કીયા હય;
 સળ જીવ હૃદયમેં સમાયા. મયં ૬

તરંગ ૪૪

[આશાગોડીની આત્મ.

મન ! કર બ્રહ્મસ્વરૂપ દર્શન, રાખી ચિત્ત પ્રસન્ન.	
પંચીકરણનો સારજ સમજી અભ્યાસ કર રાતદિન.	મન૦ ૧
વેદાંતવાણ્વી બ્રહ્મજ્ઞ સુણી, સેવને ચાર સાધન.	મન૦ ૨
વિવેક દૈરાગ્ય જ સંપત્તિઓ, મોક્ષેચ્છામાં રાખ મન.	મન૦ ૩
પશુ પંખીની યોનિમાં જન્મી ક્યાંથી વિચારે ચંત ?	મન૦ ૪
ફરી ફરી આવો દાવ ન આવે મળવાનો માનવતન.	મન૦ ૫
જાખેણો દેહો મુકી પ્રાણી ! નવ પડીએ જીવદેહ.	મન૦ ૬
સંસારે રહીને હરિન જાળવા જીવું શે ધાડે વન ?	મન૦ ૭
સંસારી કાપો પ્રજામાં માની રહો માયાથી અસંજ.	મન૦ ૮
વાસના ત્યાગી હૃદયે વિરાગી જીવે વિચારી મન.	મન૦ ૯
જ્ઞાનસ્વરૂપે જોગખી લેજો સામ્યતા-જ્ઞાનદ-ધન.	મન૦ ૧૦
ભી પ્રત ધન કે સાથ ન આવે, મેલી જીવું સમ જીવન.	મન૦ ૧૧
માયાવી વસ્તુ ચિત્તથી મુકીને કર ત્યાં બ્રહ્મસ્થાપન.	મન૦ ૧૨
અગમ્ય અગોચર રૂપને જાણી, રાખને ચિત્ત આનંદ.	મન૦ ૧૩

તરંગ ૪૫

[રઘુપતિ રામ ! દરેમાં રહેજો રે —એ રાજ.]

સખી ! વેદાંત અભ્યાસ કરજો રે, પછી ધ્યાન પ્રભુનું ધરજો રે,
સુરનાથીં બ્રહ્મને વરજો. સખી૦ ૧

એક જગ્યા શોધી નીકાળી રે, થઈ સ્વસ્થ ત્યાં આસન પાળી રે;
હો સુરનાથીં બ્રહ્મને ભાળી. સખી૦ ૨

ઈડા પિંચણામાં પ્રાણુ ભાવો રે, ત્રિવેણીમાં તાર ભગાવો રે;
સુરનાથે બ્રહ્મ ભગાવો. સખી૦ ૩

ત્યાં તો પહેલું અંધારું જોશે રે, સૌ ઉપાધિ ચિત્તથી ખોશે રે;
એવે બ્રહ્મનો જળકાટ જોશે. સખી૦ ૪

જળકાટમાં સુરનાથે સ્થાપો રે, આ જળ જગતની કાપો રે;
બ્રહ્મનેજ હૃદયમહીં છાપો. સખી૦ ૫

ધ્યાન દિવસ દિવસ મધુ વધશે રે, સંકલ્પ વિકલ્પો ઘટશે રે;
પછી આનંદભરો ચઢશે. સખી૦ ૬

અનુભવથી જ્ઞાનદે મહાલો રે, કાષ્ઠ કાષ્ઠમાં પ્રભુજીને બાળો રે;
રહેશે અખંડ એથી ઉજાળો. સખી૦ ૭

સમતા સતોપ વંધશે બારી રે, અનુભવિનીએ ચિત્ત વિચારી રે;
સમાધિ કેરી વાત એ સારી. સખી૦ ૮

તરંગ ૪૬

[ગજજનો રાષ.]

અંતર્યામીને કેન મંત્ર પર પુઠ્ઠે બળઈ આંતરીઆ ?
સુની મંત્ર મેં દોડ ચલી, પ્રાન વેધી મેરી પાંસલીયાં.

અંતર્યામીને૦ ૧

છંડા પિંબળામેં છુન મચાઈ હુંદ લગી મેં મુરતીયાં;
નજર લગકે બુકે રહી જલબીની મોરી આંખરીયાં.

અંતર્યામીને૦ ૨

અમ્મરલાટમેં હુંદ શીરી ત્રિવેણી હુંદી મુરતીયાં;
મંત્ર ગજના ધોષ સુની મેને ઠેરાદીની મેરી સુરતીયાં.

અંતર્યામીને૦ ૩

આનંદ ધનકે બરસા બરસો અમકે રહી વહાં બીજલીયાં;
બ્રહ્મગિરિમેં ખ્યાન લગાયા દેખા મેં સત્-ચિત્-આનંદીયાં.

અંતર્યામીને૦ ૪

તા. ૨૮-૩-૧૯૧૯

નરંગ ૪૭

[૧૧૭ ઉપરનોજ.]

અંતર્યામીને ખેલ બતાવા દેખ ખુડી મેરી અંતરીયાં;
ખેલ તમાશા અજળ દેખી જન ગઈ સખ મંતરિયાં.

અંતર્યામીને ૧

પ્યારે પુત્રકી શાદી જુદ તખ દારમે બાળ નોખતીયાં;
દુજે બરસે મેલન ઉડા દારે બાંધ દીની દારીયાં.

અંતર્યામીને ૨

ગાનાબજના જુલ ગમે તખ રોને લગે સખ લોકડીયાં;
જગતજગતકા એદી તમાશા મન ખેલો મોરે સાજનીયાં ।

અંતર્યામીને ૩

ફંદા છોર કે પલ્લા પકરા હર્ષશોક તખ બીસરીયાં;
અજગજાનમે ચિત્ત લગાયા દેખા સત્-ચિત્ત-આનંદીયાં.

અંતર્યામીને ૪

તરંગ ૪૮

[અભિત વૃત્તની ચાલ.]

જગતનીનું જહો નું દેખાએ,
તનુજ તેહનાં વીર પેખાએ.
જગતમાં અતિ ખ્યાનિ પામીયા
પરશુરામ તે વિરલા થયા. ૧

વિદુષી શૈલુકા માત તેમની
સહ પ્રતાપ એ હાખવી રહી.
સુદૃઢ શાળી એ માત ભાઈની
તનુજ રતની વળ્યમાં ફરી. ૨

ઉછરી રાજ્યમાં રાત સેવીયું,
પતિ થકી બધું શાખ શીખીયું.
વિનય આદર્યો યોગ ધારીને,
પતિ તણા કુળે ધર્મ રાખીઓ. ૩

પતિવ્રતા રહી સર્વ સાગીધું,
 ક્ષયન દર્શનું સુખથી કર્યું;
 ધરી ઉમંગને ગુણને મહી
 મદરૂપ એ સ્વામીને થઈ. ૪

મૃત કરી બધાં ખ્યાન આદ્યું,
 તનુજ રત્ન ત્યાં રામ સાંપડ્યું.
 પતિપરાયણા જેઠી બી બને
 સર્વ મનોનાં મુક્તિ લેણી. ૫

સતી બની ખરે ચોગ સાધશે,
 સુતનુ વીરનો જન્મ આપશે;
 મયન જ્ઞાનનું જ્યાંદરે થશે
 જરૂર સંપૂર્ણ ગુર વાધશે. ૬

તરંગ ૪૯

[મનહર છંદની ચાલ.]

પતિવ્રતાનો ધર્મ પાળી આરા શીર ચઢાવળે;
 સાસરવાસે પ્રીતિ રાખી કાય^૧માં જંપલાવળે.
 કર્મ મન વાણી વડે શુદ્ધ ચિત્ત રાખળે;
 ઉર્મી ઉભમ કેરી ધરી ઉત્સાહ વધારળે.
 સદ્ગુણો ધારી તમે દર્શ ઉર લાવળે;
 પતિ અધ^૨ અંત શોભી કુલને દીપાવળે.
 દીલે ઉદાર રહી છાપ રૂડી પાડળે;
 પ્રેમરસ પાછ પીને સંસાર સોઢાવળે.
 લોભ મોહ આદિ લાગી અભિમાન કાઢળે;
 વિનયવાણીથી ઉચું પદ રુકું પામળે.

તરંગ ૫૦

[સુલભા કંઠની આશ.]

ઉગેનો સૂર્યને ઝળકતું પુર ન્યાં મંદ્રશેખર તણું નામ લેવું;
 નામ લીધા થકી દોષ જાએ અતિ; શિવ હરિ શિવ હરિ મુખ કહેવું. ૧
 હરિહર એક છે, જ્ઞાન વિવેક છે, જાણે તેને ફરી શું રે કહેવું ?
 ભક્તિ ભાવે કરેા, મોહને પરહરેા, સુખ કે દુઃખ તે સર્વ સહેવું. ૨
 અગ્નિપુ અથડાય છે, દીલ મુઝાય છે, સત્ત્વને તમસ જુદાં એ જાણે;
 અંતર જોડીને, ઉલટથી દોડીને, બેટ તું ભક્તિ તારી પ્રમાણે. ૩
 આશીને વહાલ તું, કાપ મોહજાળ તું, પાસે મુકીને શીઠ બહાર દોડે ?
 વૃદ્ધ જે ધર તણાં, રાખી નથી કે મણા, ગુણ તેના કદી ના તું છોડે. ૪
 ત્રિગુણ એ રૂપ છે, સૃષ્ટિનો બૂપ છે, કું તો નમું કું તેને વારે વારે;
 પામર પ્રાણી તે કેમ જાણી શકે, એવું જાણી ક્ષમા કરવી તારે. ૫
 ધર છે તાહરું, નથી લેશ માહરું, રાખે તું જોડને કાણુ ઝાલે ?
 અવગુણ અતિ ધણા, નવ જોઈ કોતણા, જરણુ આવે તેને તું રે પાળે. ૬

એવું હું જાણીને, બહુ સુખ માનીને, ચંદ્રશૈખર તણે શરણુ આવી;
 ભક્તિ તું આણજે, મુજ અથ બાળજે, તારા મનમાં પ્રભુ ! મ્હેર બાવી. ૭
 અનુભવિની અંતરે, તુજ તણા મંતરે, જગતમાં કાલ નિર્ગમન કરતી;
 તુજ તણે દર્શાને, મન તણે રમરણુ એ કામ સંસારનાં સર્વ કરતી. ૮

તરંગ ૫૧

[જ'ભળી જવડા ! બાંકવાં બેઠ શું રાચે ?—એ બજનની રાહ.]

સંસારી જવડા ! જ્ઞાને તું બંધનો બાધે ?
 નિષ્કામ રહી તું કહેને કાં બ્રહ્મ આરાધે ? સંસારી૦ ૧
 મારું તારું મનથી મુકી સર્વ સમાનજ ગણુજે;
 ઉલટ નાખી અંતરમાં તું બ્રહ્મમંત્રને બણુજે. સંસારી૦ ૨
 મુક્તિ બંધીનાં પાનાં પઢી તું ષટ્માં ઉઠું વિચારે;
 સંસાર બંધન છોડી તો તું બ્રહ્મ સુરતમાં ધારે. સંસારી૦ ૩
 જૂતકાલના સંસ્કાર તુજ પડીઆ છે કે સારા:
 તો પથ માયામાં જુલી તું બ્રહ્મ મુકે વિસારા. સંસારી૦ ૪
 અનુભવિની અનુભવ કરીને મનને શીક્ષા દે છે;
 અવિદ્યામાંથી જગાડી તુંને બ્રહ્મવિદ્યાએ કહે છે. સંસારી૦ ૫

તરંગ ૫૨

[૫૬.]

દીનને સંભારે! મારા કૃષ્ણહરિ!
 કાષ કહેશે કપટી છુટો, મારે મન બાળો બોળો;
 કાષ કહેશે આધો પાછો, મેં તો પ્રાણે જોડ્યો! કૃષ્ણ ૧
 કાષ કહેશે મારો તારો, મારે મન સદાએ મારો;
 કાષ કહેશે નિહંચ નચરો, મારે મન શુભજંડારો! કૃષ્ણ ૨
 સચ્ચિદાનંદ મારો, જીવન રસ પુરતારો;
 અગમ નિગમ તોએ મારો જીવનગારો! કૃષ્ણ ૩

તા. ૨-૩-૨૦

તરંગ ૫૩

[કાફીના શબ્દમાં.]

જેને જગ જાણે રે ! તેને જગ ઝોળખે નહીં;
જેને વિરલા જાણે રે ! તેને જગ ઝોળખે નહીં. ૧

હતાયે જીવન જાણ્યું રે ! જગ જાણ્યું તેણે નહીં;
નરસીંધા જીવન મહાલ્યો રે ! તેણે જગ માણ્યું નહીં. ૨

મીરાંએ આનંદ માન્યો રે ! તેને જગ ખારે લાગ્યો;
ભર્તૃહરિએ તબડું રાખ્યું રે ! ગુફામાં રસ તેને લાગ્યા. ૩

કાશીખાને લાગ્યો રસ રે ! સર્વ સુખો તેમણે તબડ્યા;
મદુલીમાં મહાલ્યાં રે ! પ્રેમે પ્રભુજીને ભળ્યા. ૪

મોહન મૂર્તિ ન્યાળી રે ! જેણે અંતર ઉલટ ધરી;
ભાવટ તેની ભાંગી રે ! જમની જાળ કપાઈ ગઈ. ૫

અનુભવિની આનંદી રે ! જગતનણી ગુંથણી જેણે;
પ્રથરને આરાધે રે ! શ્રુતિઓ સૌ ત્યાગે પ્રોષ. ૬

તરંગ ૫૪

[પુનઃ]

બોલો સૌ સંતો! હરિ હરિ રે। તમે સૌ હરિ હરિ રે।
 રામચંદ્રનો જન્મ થયો ત્યારે દશરથરાયે સભા બરી;
 વૈકુંઠેથી વિષ્ણુ પધાર્યા ચાર હાથ ચાર આયુધ ધરી. બોલો ૦ ૧
 બ્રહ્મલોકથી બ્રહ્મા પધાર્યા ચાર મુખે ચાર વેદ જાણી;
 ઇશ્વર કૈલાસેથી પધાર્યા નંદી પર અસ્વાર બની. બોલો ૦ ૨
 હરતા હરતા નારદ આવ્યા હાથે તંત્રુ વીણા ધરી;
 વનવાસી કે ઋષિ પધાર્યા હાથે માળ રુદ્રાક્ષ ધરી. બોલો ૦ ૩
 અમરાપુરાથી ઈંદ્ર પધાર્યા પુષ્પતણી કેં જણી કરી;
 રામચંદ્રનું મુખ નીહાળી દેવ સર્વએ સ્તુતિ કરી. બોલો ૦ ૪
 જડ ચેતનની વિશ્વતિએ સૌ અભિનંદન કરી પાયે ઢળી;
 અનુભવિનીએ આનંદ લીધો રામચરણમાં ચિત્ત ધરી. બોલો ૦ ૫

તરંગ ૫૫

[આસાગાડીની ચાલ.]

ભજ મન! બહુચિંતબો આધાર, બહુચિંતબો આધાર,
 ધરમાં છે પથુ કોઈ ન જાણે કેવો છે એનો આકાર. ભજ૦ ૧
 સાક્ષીની પેરે જોયા એ કરતો, આધો ન જાણે સગાર. ભજ૦ ૨
 સૌમાં સરખો સૌથી જુદો, કોથી ન થાયે નકાર. ભજ૦ ૩
 જગત વીશે એ લીલા કરતો તોએ કાસે કીરતાર. ભજ૦ ૪
 સર્વ વસ્તુની સાક્ષી આપે એવો એનો વેવાર. ભજ૦ ૫
 સુક્રમ સરીરમાં ચાલે કરાવે જુલે નહોં તલભાર. ભજ૦ ૬
 યાન થકી એનું ચિંતન કરતાં ફરી ન આવે અવતાર. ભજ૦ ૭
 બહુભવિનીએ અનુભવ કીધો, લીધો ચિત્તમાં સાર. ભજ૦ ૮

તરંગ ૫૬

[તમે પોઢોને સારંગપાણી ! તોરી અખીઆંમે નીંદ બરાણી-એ રાહ.]

એમ કહે છે યશોદા રાણી તમે પોઢોને સારંગ પાણી !
કહાન! નીંદ ધણેરી આવે, નંદબાવા તુને કુલાવે;
જીભી ગોપી રહી દોરી તાણી.

એમ૦ ૧

ગોપી ગીત મધુરાં ગાયે, બલિબદ્ધ તુને કુલાવે;
નીંદે મુખ જાયે કરમાઈ.

એમ૦ ૨

રાઠ મુકો કહાનાબાઈ ! કું તો ક્યારની રહી સમજાવી;
આપું મેર ને ચકલી આણી.

એમ૦ ૩

મીસરી માખણ આવા લાવું, તું માગે તે આપું આપું;
લાવું જમનાનું મીઠું પાણી.

એમ૦ ૪

ધડપણુમાં તું જાને સતાવે ? તારા નંદબાવાને કુલાવે !
મારું ચિત્ત લીધું તેં તાણી.

એમ૦ ૫

લાવેા ખીકું, લાવેા વળી રાઈ, ફાઈ ચોપીની નબરેા લાગી;
માતા રાડ થકી ચકરાણી.

એમં ૧

જેઠ પ્રીત માતા કેરી ધણી, હરખાયા ત્રિભુવનધણી;
માતા યશોદા શી હરખાણી !

એમં ૭

ખનુભવિની ખાનડે ગાયે, કપટી કલ્હાનને વારી ગાયે;
બોલે પ્રેમભરી એ વાણી.

એમં ૮

તા. ૨૦-૭-૨૩

તરંગ ૫૭

[પ્રભાતીયુ.]

માત જસોદા કૃષ્ણ જગાવેઃ જનમેની નંદલાલા રે !
 આંગણીઆમાં સુરજ ઉગ્યો, તિમિર ગયું મુજ બહાલા રે ! માત૦ ૧
 દાતણપાણી કરે છવણછ । આરોગે દુધપાલા રે !
 ગોકુલીયું મુખ જોવા તલસે, આવી ઉભી ગોપબાલા રે. માત૦ ૨
 ટોળે સૌ ગોવાળ મળ્યા છે બંસરીએ ગીત ગાવા રે;
 જગતને કારણ બંધા ઉદ્ધારણ નયન ઉધાડે કાલા રે ! માત૦ ૩
 મોરલીઆ આંગણમાં નાચે ટેકુ કરી રસાળા રે;
 માય ચરાવા જાતું કાનુકા ! પહેરોને ગુન્ન બહાલા રે ! માત૦ ૪
 માયે બરાડો પાડે મુજને, છોડે વાહરડાં લાલા રે !
 ગોળા મઢી મઢી ભરીયું કહાના ! ગોપી ઉભી છે વલોવા રે. માત૦ ૫
 પુત્રને પ્રેમજી બાવેથી માતા કરે છે કાલાવાલા રે;
 અનુભવિનીને અંતર પ્રેમે દશન લોની દયાળા રે ! માત૦ ૬

તરંગ ૫૮

મનમોહન બહા અમારો !

તમે કોઈએ ન નીહાળ્યો, મેં તો પલ્લો એનો ઝાલ્યો;

મનમોહન૦ ૧

આખા જગતમાં રહેનારો, ઘટઘટ રમનારો;

ફળપ્રલમાં વસનારો.

મનમોહન૦ ૨

દાન દંદિયમાં લુપ્તનારો કમ^૧ દંદિયને દોરનારો;

કરે આંખનો પલકારો.

મનમોહન૦ ૩

અનુભવિની રેરો આરો, પ્રાણુધમણુ ધમનારો;

જુઓ કાકીનો અમકારો.

મનમોહન૦ ૪

તરંગ પદ

[તને થકે છે તેણ ને સીંદુર રે શામળા બજરંગી—એ સમ.]

- તારા ભક્તજનો સંભાળ રે શામળા મિરિધારી ।
 તારી મોટી ઝોથ દયાળ રે ! શામળા મિરિધારી ।
 વરાહરૂપ ધરીને પ્રભુ ! તેં હિરણ્યવક્ષને મારી,
 ઋષિમુનિને સહાયતા કીધી; ઉમાચાં તપધારી; શામળા૦ ૧
- પ્રજા સૌને પીડવા લાગ્યો બાંધવનું વેર ધારી;
 ભક્ત પ્રહ્લાદની વ્હારે ધાયા દિરણ્યકશ્વપ મારી. શામળા૦ ૨
- ઈદ્રજિતને રથમાં રાજવા બાંધુ રાખ્યો નીરાહારી;
 ભક્ત વિભીષણને લાંકા આપી રાવણને સંહારી. શામળા૦ ૩
- ઋષિમુનિઓએ ભેદ કરીને રાખરીને જ્યારે મારી;
 રાખરી ઘેર જઈ સુખે જમીઆ એઠાં ખેર મુરારિ. શામળા૦ ૪
- વાટ જોઈને ખેડો ત્યાં તો દુર્યોધન અહંકારી;
 ભક્ત વિદુરની ભાજી ખાધી રાજવી અહંકાર મારી. શામળા૦ ૫

દુઃસ્વાસ્થ્ય સભામાં લઈ આવ્યો દ્રોપદી પાંડવી નારી;
 ચીર પુરી એની લાજ સંભાળી, બહુ કરી ગિરિધારી। શ્રામણાં ૬
 અર્જુન કેરો રથ હંકાર્યો, કરી પાંડવ મિત્રાચારી;
 સૈન્ય કેરો સંહાર કરીઆ ને ધર્મ કયાં છવધારી. શ્રામણાં ૭
 ભક્તની બીડે વહેવેરા આવે હોસે સંવંધધારી;
 મારા અનુભવ એવા થયા છે સત્ય વાત વિચારી. શ્રામણાં ૮

તા. ૧૭-૭-૬૫

તરંગ ૬૦

[વાળી વાગી સ્વયંવરમાં હાંકે એા નળ આપ્યો છે—એ શબ્દ.]

કાતુંડો શો કામધુમારો હો વેણુ વાગે છે !
 નૈસર્ગિક નાદ દેનારો હો વેણુ વાગે છે !
 માદવકુલ અવતાર હો વેણુ વાગે છે !
 લક્ષ્મણવંતો એ સખરસ હો વેણુ વાગે છે !
 માતા જસોદાનો બાલ હો વેણુ વાગે છે !
 એની ઠમકંતીશી ચાલ હો વેણુ વાગે છે !
 કનૈયો ગોપને બહોલો હો વેણુ વાગે છે !
 છાંડે વાહરડાં દયાળો હો વેણુ વાગે છે !
 લખ બાલકડાં ધવડાવે હો વેણુ વાગે છે !
 મુરલીના નાદ ગળવે હો વેણુ વાગે છે !
 શી બાળકની ચતુરાઈ હો વેણુ વાગે છે !
 મજનારી ચરણ નમાઈ હો વેણુ વાગે છે !

તરંગ ૬૧

દિવસ સાત વરસાદ વરસીઓ ગોકુળ ગામે રેલ ચડે;
કૃષ્ણ પ્રભુ શા આંગણી ઉપર જોવર્ધનગિરિ થીર ધરે।

દિવસ ૦ ૧

ગોપગોપિકા ઘેનું સૌને ગિરિ નીચે જો। ભેગાં કરે;
હૈયું ભાળી કૃષ્ણપ્રભુને ભેડે કર જોડી વિનતિ કરે.

દિવસ ૦ ૨

જુઓ, જુઓ! મહારાજ! અમો પર જોવર્ધનગિરિ નારે પડે;
મેઘરાજ ચઢીઆ જોરે વેગે મુશળધાર પડે.

દિવસ ૦ ૩

માત વશોદા કદાનાને કહે, રખે જોવર્ધન નીચે સરે;
માળકૃષ્ણની જળી નીહાળી દ્વિદરાજી ચરણ પડે.

દિવસ ૦ ૪

તરંગ ૬૨

[શું જાણે વ્યાકરણી, વસ્તુને શું જાણે - એ શબ્દમાં.]

અઠાની શું જાણે શુભ કરણી ?	
માયા આવરણે હૃદય ઢંકાણું,	
કેમ જાણે ભવતરણી ?	અઠાની૦ ૧
સર્વાંગે તુંમાં ધ્રુવ જયોં પણ,	
રાત વિણ શકે કેમ વરણી ?	અઠાની૦ ૨
મહેલ ઝરખામાં ફરતી ફરે પણ,	
મેળ ન જાણે સાવરણી.	અઠાની૦ ૩
નાલિકમલમાં કરતુરી પણ,	
જાણે સુગંધ ન હરણી.	અઠાની૦ ૪
મણ્યું કડવું રોજ મળે પણ,	
મીઠું કડું ન જાણે મરણી.	અઠાની૦ ૫
અનુભવિનીએ અનુભવ લીધો,	
સદા રહે ધ્રુવ ચરણી.	અઠાની૦ ૬
ધન નિજ મધ્યે ધણ્યુંએ કાયું પણ,	
ગોલી શકે નહીં ધરણી.	અઠાની૦ ૭

તરંગ ૬૩—ચંદ્રશેખર મંદિર.

[પ્રભાતીયુ.]

બેઠક તુજ તરૂં શોભાતી અતિ ધણી, અલ્પમતિ હોય તે શું રે ગાય ?
 ગોખ છે દક્ષિણે, પાટ છે પશ્ચિમે, દ્વાર ઉતરાતું તારું કહેવાય. ૧
 બોંય છે હોયલી, બોંત છે ધોયલી, દ્વાર ને જાળી ફરતી રે કઢાવે;
 સમય સન્મુખ છે, જલ તણું સુખ છે, પીતલ પાન ભરીને લાવે. ૨
 સિંહાસન શોભતું, શામળે ઓપતું, સ્નાન કરીને પ્રભુ ! તું રે બેસે;
 પવન વાઈ ધણે આવી આકાશનો, તુજ મંદિર માંડી તે પેસે. ૩
 વિંમ પૂજન કરે, ખ્યાન તારું ધરે, ભક્તિભારે પ્રભુ ! તું રે રીઝે;
 સેવકદશને રાખી, મન ધારણે આવતા તેને તું કહી ન ખીળે. ૪
 ભક્તિવશ જુપ છે, શું અહો ! રૂપ છે, તુજ દશને યકી પાપ જાયે;
 શંકર સિવદગિ ! ભક્તિ તારી ખરી શરણુ આવ્યાંને તું સદાય યાચે. ૫

તરંગ ૬૪

[ચાલો ઠાઠારમાં જઈ વસીએ—એ રાજ.]

ચાલો ચંદ્ર શેખર મંદિરીએ;
 મને ઘેલી કરી શિવહરિએ રે ! ચાલો ૦ ૧
 મંદિર જતાં સુખીઆં થતાં,
 પાપ માત્ર વીસરીએ રે ! ચાલો ૦ ૨
 મંદિર મોટું શામે શિવ તું;
 આપ્યું કૃપા કરી શ્રી હરિએ રે ! ચાલો ૦ ૩
 મંદિર જઈએ ને નિપાપ થઈએ;
 ચંદ્રશેખર ધ્યાન ધરીએ રે ! ચાલો ૦ ૪
 નંદી અસ્વારી ને પાર્વતી નારી;
 શિવ છાંભી ઉર મહીં ધરીએ રે ! ચાલો ૦ ૫
 દુષ્ટ સરકાવ્યા ને સેવક રખાવ્યા
 કૃપા એ કેમ વીસરીએ રે ! ચાલો ૦ ૬
 રક્ષણ કરજો ને દુઃખડાં હરજો
 તારે શરણુ અમે રહીએ રે ! ચાલો ૦ ૭

તરંગ ૬૫

[અધારી જે રજની મજદયા, એરડે થયાં અજવાળાં જે—એ રાહ]

ચંદ્રશેખરના જે ગુણ ગાન માંડ હું તો કૃતારથ થાઉં જે !
 પ્રથમ વસીઆ દક્ષિણ શુંગેરી જે છે એમની નગરી જે !
 અંખડ દીવા ત્યાં તો બળે ને સદામતો અપાય જે.

ચંદ્રશેખરનાં ૧

મુળ સ્થાનક છે એમનું લાંહી, હવે પ્રભુ આળ્યા આંહી જે !
 આવી વસીઆ બૃહપુર માંહી દિશા દક્ષિણ આંહી જે.

ચંદ્રશેખરનાં ૨

મંદિર એમનું કેવડું મોટું શોભે છે શિવ સોનું જે !
 મંદિર એમને ફરતી જાળી દર્શન કરે સૌ ત્યાળી જે.

ચંદ્રશેખરનાં ૩

ચંદ્રશેખરનું કેવું જે રૂપ ! જાણે એકા મુળ સ્વરૂપ !
 નંદી ઉપર ઢીંધી અસવારી, અધારિ ઉભીઆ પ્યારી.

ચંદ્રશેખરનાં ૪

કાળે રહ્યો જનોઈ વિરાળે, જટામાં ગંગા ગિરાળે;
ચંદન તિલક કરીશું કાળે, ચંદ્ર ઓપે શો કપાળે ।

ચંદ્રશેખરનાં ૫

શરીરે કીધું રે ભસ્મલેપન, એમનું ચાતું નિલ પૂજન;
શુકલ પક્ષમાં રે ચંદ્ર ખીલે જેમ કાળાશ બદલે એમ.

ચંદ્રશેખરનાં ૬

કૃષ્ણ પક્ષમાં રે ચંદ્ર ઘટે જેમ કાળાશ વાધે તેમ;
કુણ કુળને દૂર રખાવે, સેવકને સંભાળે રે.

ચંદ્રશેખરનાં ૭

સેવક ઉપર એ કરુણા કરે ને અરણ્ય ઉરે ધરે રે;
ચંદ્રશેખરનાં ગુણ ગાયે તે કૈલાસે જાગ્યે રે.

ચંદ્રશેખરનાં ૮

તરંગ ૬૬

[વાગી વાગી સ્વયંવરમાં હાઠ ઝોત નાચવા લાગ્યા છે ઝોત રાહ.]

- મને મહેર કરી છે આજ શામળીઆ ! સાચારે !
 મારી સાખ પુરી મહારાજ ! શામળીઆ ! સાચારે ! ૧
 તું તો સાચા પર પામે રીઝ શામળીઆ ! સાચારે !
 તને જુઠાં પર આવે ખાજ શામળીઆ ! સાચારે ! ૨
 મુજ રંગ તણા રખેવાળ શામળીઆ ! સાચારે !
 તું લે છે મુજ સંભાળ શામળીઆ ! સાચારે ! ૩
 હરિદર જેવો દાતાર શામળીઆ ! સાચારે !
 તારો માનવ પામે ન પાર શામળીઆ ! સાચારે ! ૪
 બસા સેવક આપ્યા ભવન શામળીઆ ! સાચારે !
 ચંદ્રશેખર તુને ધન્ય ધન્ય ! શામળીઆ ! સાચારે ! ૫
 તું લેજો સેવકસંભાળ શામળીઆ ! સાચારે !
 દીનપંથુ દીનદયાળ શામળીઆ ! સાચારે ! ૬
 છે અલ્પ મતિ અતિ મારી શામળીઆ ! સાચારે !
 હું તો વિનતિ કરું છું તારી શામળીઆ ! સાચારે ! ૭

તરંગ ૬૭

(શિખ સાચુ છું કે એ વહુ છું! રહેા હંમે—એ રાહ

ધમર નામનો હીરા રે હાં રે! મારે હાથે ચઢ્યો;
પહેલ પાડી મેં પ્રેમે રે કંઠ સાથે મેં નો મઢ્યો.

ધમર૦ ૧

રાતદિન હું જોતી રે બાબ ચહુ મીચી મીચી;
રંગે એના મોહોતી રે નામ ઘડ્યું અમૃત સીચી.

ધમર૦ ૨

કંઠિત નવ સામે રે ફરી હું તો વાટે ને બાટે;
હીરા લઈ ફરી વળી રે માંધી દોશીડાને હાટે.

ધમર૦ ૩

મહાસંત જવેરી રે મળ્યા મને એક ટાણે;
સોના કંઠમાં હીરા રે પહેરી આનંદ માણે.

ધમર૦ ૪

આપ કૃષ્ણ! જવેરી રે અર્જુનશું મૈત્રી બાંધી;
એમ સમજી આનંદુ રે હીરા સગે દોરી બાંધી.

ધમર૦ ૫

DL ૧-૩-૯૦

તારંગ ૬૮

જાંસાર મધ્યે હાલી મહાલી ભેલું છે તુંજ નામ,
જાણે અહો બિહારા ! રાખું તારી કામ. ૧

દયા કરજો દીનને અંત સમયના ભેળી !
અણે મિત રખાવજો રખે મુકે જોડાથી. ૨

અનુભવ તરંગ

વિભાગ ૨ બે

સ્નેહ ને સંસારના તરંગો

તરંગ ૬૯

[દોહરા]

- પ્રથમ જગત પેંદા ચલું, પ્રાણુ તણો આધાર;
 ને મધ્યે પછી પ્રાણુઓ ઉપન્યાં આ સંસાર. ૧
 સૂર્યગતિ સમ દેહડી રાતદિવસ પલટાય;
 જન્મમરણની ગતિ બહા ! સમય સમય પલટાય ! ૨
 રમતાં જમતાં કુદતાં કરતાં આનંદ અપાર;
 માણેક બૂધણુ પહેરતાં ન્યૂનતા ન્હોય લગાર. ૩
 ન્હાતાં નિર્મળ નીર ચઢી-તાપી સમ શાં નીર;
 સુખ સ્વર્ગનાં માણુતાં પહેરી સુંદર ચીર. ૪
 આભે ઉંચું દેખતાં તારાના ચલકાર;
 હસ્તરેખા ધન આપતી ઇશ્વરનો ઉપકાર. ૫
 જોતાં જોતાં ત્યાં જડી અલભ્ય વસ્તુ એક;
 ઇશ્વરની શ્રદ્ધા ચઢી કરતાં ચમન કલોલ. ૬

- કેસર કસ્તુરી બહેકતાં અગર ચંદન કુષ; ૭
 નિર્ભય રહેતાં નગરમાં, મન મીઠાઈના કુષ. ૭
- ધનશ્યામ મૂર્તિ વધાવતાં દિવસ થયા ધન્ય ધન્ય;
 સૂર્ય સમોવડ તેજ ને સવિતા જેવું વદન. ૮
- આ સમે ખાલા બોલતી સુખનું આ તો સ્વમ;
 ભગવતે ત્યાં પાલટયો ધડી ધડીનો રંગ. ૯
- તારા ઝાંખા થઈ ગયા ! ધનરેખા ધોવાઈ ।
 આબૂષણ આખાં અયાં, મનમાં ચિંતા થઈ. ૧૦
- સૂર્યકીરણ ચઢતાં થતાં રાત ગઈ છે દૂર;
 વળી આનંદો ઉજળ્યા તપતાં દિવસ નુર. ૧૧
- મધ્યાન્હ ઝટ ચાલ્યા ગયા, સાંજ પડી ગઈ ત્યાં;
 સહેજ થયો સંધ્યાસમય તારા ન દીડી ક્યાંય ! ૧૨
- ધનરેખા દીડી નહીં, એવે ગયા ત્યાં પ્રાણ;
 દેહ શૂન્ય પડી રહ્યો ઉઝ્યો ત્યાં તો ભાણ. ૧૩
- એવે લક્ષ્મી અતિ ધણી આવી ત્યાં ધર મહી;
 અળવાળાં ઉર ઓરડે આનંદો જહીં તહી. ૧૪

તરંગ ૭૦

[સાખી.]

તન મન ધનર્થે સુખી જાને, કરજો પર ઉપકાર;
 પામે માન આ મહી પૂરે, રક્ષણ રક્ષણ જય જયકાર !
 આકુષ્ઠ લાંબુ ભોગવે, કરી જ્ઞાન ઉપયોગ;
 સુખાત્મીનો સહયોગ ને સુપુત્રના સંયોગ.
 માતા કેરી શીખ ચીવવટથી માની લઈ;
 સંસારે વધતા જાને, રક્ષશે પ્રભુ જહો તહીં.
 માતા કેરા પાઠ પ્રેમે વાળી દહ બધા,
 લઈ માતા આશીષ સંસારે તપજો સદા.

તરંગ ૭૧

[છંદા.]

માતા કેરું રત્ન પુત્ર ! રઢીઆળો કહાવે;
 માતા કેરું મુખ જાણું હેતથી દસાવે,
 માતા કેરું દુઃખ મધુર તુજ વચને જાશે;
 માતા કેરી જુખ મધુર તુજ વચને નાસે.
 માત સુપુત્ર સોદામણી સંસારનો તું સાર છે;
 કુલ ઉદ્ધારક દીવડા ! કેં પેઠી તારણદાર છે.

તરંગ ૭૨

[૪૫૫.]

દાયકે બાપ્યું ધન્ય પુત્ર! તે સદૃશજ કીધું;
 તાંપે મુખ આનંદ અમી કે માતે પીધું.
 ફરી હું હઉં આશીર્વાદ શરીર મન સુખમાં રહેજો!
 ફરી કીર્તિ^૧ ચોદિશ માનપ્રીતિને વરજો!
 આયુષ્ય લાંબુ બોમતી હિલમ કેરા ચોમથી.
 ઉન્નતજો નિજ કુળને અમર કૃતિઓ આદરી.

તરંગ ૭૩

[૭૫૧.]

પૂર્વે મુનિ કપિશ જ્ઞાન માતાને આપ્યું;
 કૌષી માત ઉદ્ધાર, સાખ્ય સુપુત્રે સ્થાપ્યું.
 તેવો જોઈછું પુત્ર! રખે અજ્ઞાને ભુલે;
 લઈ જ્ઞાન તરવાર ઝુક સંસારે ખુલ્લે.
 જીવનમાં જસ આપી મોક્ષ પાઠવજે મુને;
 તુજ કાળે અવતરી બની સંસારી પ્રીતે.
 આશા મારી એક છે: તુજ રક્ષે ચઢી છું પરવરું;
 સંસાર ગાળી આનંદમાં, તુજ આંખડી આમળ મરું.

તરંગ ૭૪

[જગત ખતીસી]

ખતીસી છે છુરી, જગતની ખતીસી છે છુરી. જગતની.
 પુઠ્ઠું લઠ્ઠું વહેમે ચુંચાવું, ખોટે મમ્મે ચઢી. જગતની.
 ઉદ્યોગ હીમત મળે ન કોને, જ્ઞાનધટે અધુરી. જગતની.
 આપણ ઉપરાંત કુનીઆ નહીં કે, જ્ઞાનેન્દ્રી પોતાની ખરી. જગતની.
 ભણેલાને હરખાવી મુકે, જાણે પોતે ગયા સૌ તરી. જગતની.
 મોટા મોટાને ચાવી રે નાખી વાણી અશુભ ઉચ્ચરી. જગતની.
 ઉગતા ભણેલાને ચાવીરે નાખે ઇર્ષ્યાએ કુચો કરી. જગતની.
 ગભૃવતીના મર્જને ચાવે જેસે સારે છવ હરી. જગતની.
 પાંચ મળી પટલાઈ કરે છે તુચ્છ શબ્દ બહુ કરી. જગતની.
 જ્ઞાતિ બગડી જાતિ બગડી વર્ણસંકરતા હસી. જગતની.

તરંગ ૭૫

અંતરંગ—

[૧૨૪૫૧ રે ! અંતર વાત વિચારો—એ રાહ.]

મારી રે ! રૂપાળી રદીઆળી, તારી વાણી કાલી કાલી !
 તું તો પ્રેમની પુતળી કદાવે રે, માતા પાસે તું દોડતી આવે રે;
 તું તો આવે રે, રમતી બમતી પાસે, તું વિના માત વીમાસે. ૧
 આવી મીઠી આંખે જોતી રે, જુખ વિના નહીં તું રોતી રે;
 તારું મુખડું રે, દોસે બહેની ! હસતું, મુજ ધર કાપું તેં વસતું. ૨
 તું તો લક્ષ્મીહરતી દેવી રે ! જન્મી ત્યારથી જાણું એવી રે;
 ખટ માસમાં રે, લક્ષ્મી તારું પુરું, નથી લાગ્યું મને રે અધુરું. ૩
 તું તો આવીને બેસતી ખોળે રે, વય નાનું પથ્ય સ્નનમાં ખોલે રે;
 તું તો મારો રે, આનંદનો એવારો, સાઠ વરસે આવ્યો વારો. ૪
 રહેજો ચિરંજીવી તું દેવી રે ! છે પિતાના રૂપ જેવી રે;
 સંસારે રે, સુખી સુખી થાજે ! તુજ માતપિતા સુખ કાજે. ૫

ચામ મોટી તું ઝાઝું બધુજે રે, સદ્ગુણ બધા સંધરજે રે;
 મારી બહાલી રે ! માનજે શીખ તું મારી, દીલકામાં રહું ધારી. ૬
 નવ રાખતી મનમાં અર્વ રે, મોટાં કહે તે સુણજે સર્વ રે;
 જે કો બાળા રે, વિવેક ચાલે ચાલે, માતતાતને સુખ એ ચાલે. ૭
 તું તો સુખી થશે મન માહિ રે, માન વધશે તારું ઘેર ઘેર રે;
 સદ્ગુણોડો રે, જસ બહેન ! તારા ગાશે, તુજ માતપિતા હરખાશે. ૮
 બહાલ ઝાઝેકું તુજ પર ચાએ રે, નિત્ય ગુણ તારા સૌ ગાએ રે;
 લઉં હૃદયે રે, ચાપું બાવે બાવે, મારી દેવી તોલે કામ ના'વે. ૯
 એવું કહેતી પિતામહી પુણે રે, મારી બાલકીના ગુણ અતુણે રે;
 તુજ પિતા રે, કહે તે કાને ધરજે, માડી કામ સેપિ તે કરજે. ૧૦
 રમ લખને તું રમવા જાજે રે, મીઠા રાગે જીવનગીત ગાજે રે;
 મારી બહાલી રે ! રૂપાળી રહીઆળી, તારી બોલી કાલી ! ૧૧

તરંગ ૭૬

ચિંત સરસાને જોઇને.

- બાલક બહુ રૂપાણું! બરી બરીને નેજા હું તો ન્યાણું! .
- ગાલે છે અંબન, આંખે છે અંબન, બોલે શું કાણું કાણું! બાલક૦ ૧
- વહાણા મહાં એ વહેણું જીંડે ને પહેણું ધરે મુખ પ્યાણું. બાલક૦ ૨
- બેસે એ ખસતું, ફરે છે હસતું, હેતે ક્ષપથી હું તો જાણું. બાલક૦ ૩
- કાને કહી, એને હાથે છે કસી, ફેડે સોહે કહીઆણું. બાલક૦ ૪
- ધુંટણે જમતું, બાવેથી જમતું, પાનળીડી હાથે આણું. બાલક૦ ૫
- બેસે ધુંટણીએ બારી ને ઝોટલે, બેસી હશે રહીઆણું. બાલક૦ ૬
- પડતું આખડતું રાખું હું રડતું, મુખમાં સાકર ધાણું. બાલક૦ ૭
- પારણીએ પોટે, ઝોટણુ ઝોટે, ખતિ હું એને હાંચોણું. બાલક૦ ૮
- બાપ બોલાવે, એના કાકા કુલાવે, હાદી હું દુઃખમાં ટાણું. બાલક૦ ૯
- માતાને બહાલે એ જાતું મોસાળે કમ કરી એને ખાણું? બાલક૦ ૧૦
- ખાવાનું માગે, સાણું બહાલેનું ભાગે, રજે સોહે રસીણું! બાલક૦ ૧૧
- એ હંતુ હીસે, ખાવાને હીસે, એનાં કરે ચટકાણું. બાલક૦ ૧૨

એ તો રત્ન રતન, એનાં કરને જતન, એથી ધરમાં હોય અજવાળું.

બાલક = ૧૩

પાછાં વળને બહેલાં, આવી મળને પહેલાં, કુતો તેડું કરીશ
વહેલું વહેલું. બાલક = ૧૪

વહેલાં વળને ભેટી ! કાણુ દે પાનપેટી ! મારી આશા કેરી
પાળું. બાલક = ૧૫

બાલક બહુ રૂપાળું ! કુતો નેનો ભરી ભરી ન્યાળું. બાલક = ૧૬

તરંગ ૭૭

વિદ્યાર્થિની

[સાહેબડી ! મુખીઆરી જે ચાલે પાણી જેવા પાણીઆરી - એ શબ્દ.]

સૌ બાલિકા બાળુવા ચાલી જે હાથમાં પાટી ને ચોપડી ઝાલી !

નિર્દોષ મુખડે મલકાતી ચાલે, મીઠી વાતો કરે શી રસાળી !

દીસે આનંદી ને ચાલે સ્વછંદી, એક એકનું મુખ બાળી. સૌ. ૧

કો ગોરી, કોઈ શ્યામલડી, કોઈ ડોક હલાવે રઢીઆળી;

મેલીની સેર જેવા ફાંત દીસે કોના, એક જણે પરવાળી ! સૌ. ૨

નિશ્ચાળ આવતાં મંબીર બનતી પેસે નીચું શું નીહાળી !

પોતપોતાને આસને બેસી પાઠ વાંચે શી બાળુનારી ! સૌ. ૩

નાની નિર્દોષ તોએ પ્રેમ કો નાર શી ચાળા કરે નાની નારી;

બાઈ દેખીને ઠંડી પડી જાય ! બોલે કે મન લે ઉતારી ! સૌ. ૪

તરંગ ૭૮

પંચગની.

[રાજા ! તારા કુંચરીઆમાં બોલે ઝીણા મોર-એ રાજ.]

- પંચગનીના કુંચરીઆમાં ટફકે નહીં કહીં મોર.
 પોપટ ન બોલે, પપૈઆ ન બોલે. કાચબ કરે નહીં શોર;
 જંગલ આંખું, વાડી ન દેખું, આગ હીમેં ડોર ડોર. પંચગનીના ૧
 પીંપળો વડલો કહીં નવ દેખું, આંબલીઆનું જોર;
 કરમઠાં શેતુર કેરીએ પાકે, પાકે ન આંબલી મોર. પંચગનીના ૨
 ભેંસ બળદ ને મદૂળ દેખું ચરતાં અહીં તહીં ડોર;
 વાધજાણએ કહી અહીં આવે, શીઆળબાઇના શોર. પંચગનીના ૩
 પળમાં વર્ષા, પળમાં તડકા, પળમાં વાદળ ઘોર;
 સંધ્યાએ સોનેરી વાદળ પશ્ચિમ રાતુઓળ. પંચગનીના. ૪
 મેઘધનુ કે આરકા બેએ, પવન કરે શું જોર !
 કૃષ્ણાખીણુ શી સુંદર શોભે ટેબલ બેંડની કોર ! પંચગનીના. ૫
 ગુજરાતી બહુ થોડાં દેખું, દક્ષિણીનો શો દોર !
 આરોગ્ય ને આનંદ કે બાધે, કસરત હેતી જોર. પંચગનીના. ૬

તરંગ ૭૯

ધડીઆળ

[બકક ભડી આવળો બિરધારી!—એ શબ્દ.]

- ધડીઆળ! ગુણ ગાઈ હું તુજ ભારી,
પૂર્વ સુગ કેરી વાત સંભારી;
તુને રેતીની શીશીમાં ભાળી. ધડીઆળ૦ ૧
- કાષ્ઠ માંહી તુંને શ્વા જકડતા,
હવે સોના ચાંદી માંહી મહતા;
કોઇ નો હીરામાણેકથીએ જકડતા. ધડીઆળ૦ ૨
- તું તો વીલાયતી પટરાણી,
એકથી હળર ખરચીને આણી;
હાંદ કેરી બની મહારાણી. ધડીઆળ૦ ૩
- કોઇના મળા માંહી તું ભટકે,
કોના ગજવામાં જેસે તું મટકે;
કોઇને હાથે પોંચી સમી જળકે. ધડીઆળ૦ ૪

- પૂર્વ યુગમાં હતી તું નિશાળ,
હવે ધરધર ચચ્ચાર મહાલે;
તારા વિના ધડીએ ન ચાલે. ધડીઆળ૦ ૫
- આલક આ પુરુષોમાં તું ફરતી,
ભીત ગોખલે તું ચકચકતી;
તું વિના નથી કળ ચરે પડતી. ધડીઆળ૦ ૬
- શીશા ઉધીચત્તીથી જખ્ખાની,
તુંને ચલવવા ચાવી અપાતી;
તને જખ્ખતાં એ હાથ વાળી. ધડીઆળ૦ ૭
- તું તો ટીકટીક બોલી રે કરતી,
રેડીઅમને દોલો રેવો ધરતી;
ધાળા કાચને બોઝણ રહેતી. ધડીઆળ૦ ૮
- બારથી જ ને જ્યારે રે બાર,
અધા તુજ મુખ જોવા તૈયાર;
વણપુછી દેતી સમાચાર. ધડીઆળ૦ ૯
- કો કહે મને તું તો જમાડે,
કરર.....કરતી તું જુમો રે પાડે;
માથે હાથ મુકે જુમ છોડે. ધડીઆળ૦ ૧૦
- જરા તું કદી માંદી ને ચાય,
છરખીતાલે તને લઈ જાય;
રકુલ ફારટે કેમ જવાય ? ધડીઆળ૦ ૧૧
- મારાં સીક ચયાં છે રે બાધ,
વહેલી સારી કરી નાંખો બાધ !
નથી બોલતી શબ્દ હા ! કાંઈ ! ધડીઆળ૦ ૧૨

મારું ધર તો ચાલે એના વતી,
 એવી સુચના કે આપતું નથી;
 બાપ ! રખે તું તો ભાગી જતી ! બડીઆળ૦ ૧૩

મોટા કદમાં બરાડા રે પાડે,
 લટકે યું લોલકને હલાવે;
 ટકટક કરી જીવતી જણાએ. બડીઆળ૦ ૧૪

અથ તારા તે કેટલા ગાઉં ?
 વારે વારે તુજ મુખ જોવા આતું;
 વહાણ વાતાં તુને કેવી સદાતું ? બડીઆળ૦ ૧૫

તરંગ ૮૦

[મનહર છંદની ચાલ.]

જ્ઞાન જ્ઞાન શક્તિ નથી અંતર આ મુજ મહો;
 જાણું નહોં છંદ પણ રાગ કે ન રાગથી.
 ઉરના તરંગ મારા લખી જાણું હું તો કે,
 ખરું ખોટું જાણ્યતી ન, રસિક હું કવિ નહોં.
 બહાણના વિયોગ થાતાં આમાં દોલ ધાલતી;
 સત્ય શાંતિ ત્રેમપુરે ચિત્ત મારું વાળતી.

